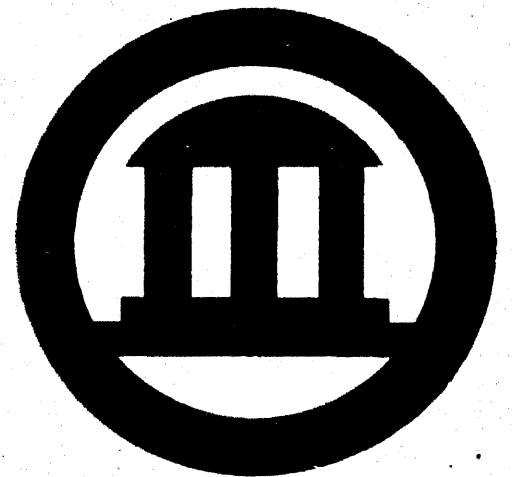

ÜLIÕPILASLEHT

1937

10/11 JÕULUKUU

„Sakala”

Asutanud C. R. Jakobson a. 1878

Suurim, vanem, loetavaim ja
mõjuvaim provintsileht Eestis

Ilmub neli korda nädalas

Toimetus ja talitus Viljandis, Lossi t. 26, postkast 32,
telefonid 31 ja 2-31

MOODSAID

uudisriideid

KÕRGEKVALITEEDILISI SIID- JA VILLASEID

Cotton-sukki

PLASTILIST

interlokk-trikoopesu

soovitab tuntud headuses

A./s. *Oskar Kilgas*

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 10/11

1. DETSEMBRIL 1937

XXI AASTAKÄIK

Üliõpilaskonna rakingu alused

A.-T. Kliimanni artikli puhul „Üliõpilaskond Ülikoolide seaduses“

RIIGIHOIDJA poolt 24. sept. 1937 dekreedina antud ja 1. oktoobril 1937 Riigi Teatajas avaldatud Ülikoolide seaduse üliõpilaskonda puutuv osa on saanud juba enne selle jõustumist rõõmustaval kombel teadusliku läbitöötamise osaliseks ¹⁾. Võib olla näib seetõttu liigne olevat Ülikooli seaduse üliõpilaskonda puutuvat osa veel kord võtta teaduslikule analüüsimisele, eriti üliõpilaskonna rakingusse puutuvas osas. Kui ma seda ometi teen, siis põhjusel, et minu arvates ei ole senini siiski veel suudetud purgivald analüüsida üliõpilaskonna tähtsamaid normatiivseid struktuurjooni, lähtudes selle õigusteauslikust mõistest.

Üliõpilaskonna mõiste. Üliõpilaskonna mõiste õigusteauslikul määranngul tuleb aluseks võtta Ülikoolide seaduses antud üliõpilaskonna le-ga aldefiniitsoon ja teisi sama seaduse selles suhtes normatiivselt tähtsaid sätteid. Legaaldefiniitsooni järgi „kõik üliõpilased koos moodustavad ühiste kasvatusliikude, kultuuriliste ja majandusliikude huvide, sihtide ja ülesannete teostamiseks üliõpilaskonna...“ ²⁾.

Osundatus seadusefraasis esinevad sõnad „kõik üliõpilased koos“ vajavad ligemat mõistelist selgitamist. Ülikoolide seaduse §§ 88, 90 ja 92 järgi loetakse üliõpilasteks need mõlemast soost isikud, kes on seatud korras ülikooli vastu võetud. Sama seaduse § 101-s mõistetakse aga väljendi „üliõpilasi“ all ainult üliõpilaskonventi kuuluvaid üliõpilasi ³⁾. Seaduse sõnas-

tust „üliõpilased võivad asutada üliõpilaskonvente“ ⁴⁾ tuleb seepärast seletada nii, et seadus eeldab kõigi üliõpilaste kuulumist üliõpilaskonventidesse. Kuid samal ajal ei ole seal ette nähtud mingit sanktsiooni seks kor-raks, kui mõni üliõpilane ei peaks organiseeruma üliõpilaskonventi, mida omakorda tõendab veel samas seadusefraasis esinev fakultatiivse tähendusega sõna „võivad“. Järelikult annab Ülikoolide seadus igale seatud korras ülikooli vastu võetud isikule õiguse kuuluda ka üliõpilaskonda, kui ta täidab selleks seaduses ettenähtud eelduse üliõpilaskonventi astumise-ga. Kas aga üliõpilane seda eeldust täidab ja tege-likult kasutab oma üliõpilaskonda kuulumise õigust, oleneb üliõpilase enese vabast tahtest, mida seadus pole kitsendanud. Üliõpilaskonna all mõistetakse seega Ülikoolide seaduses organisatsiooni, mis hõlmab kõiki üliõpilasi, kes on grupeerunud väiksematesse orga-nisatsioonidesse. Ses mõttes on õige prof. dr. jur. A.-T. Kliimanni määrang, mille järgi üliõpilaskond on üliõpilaste üldorganisatsioon, millest kõrgemat ja üldisemat üliõpilaste organisatsiooni ei saa enam olla ⁵⁾.

SELLINE üliõpilaste üldorganisatsioon on ellu kut-sutud kindlate ülesannete teostamiseks. Need ülesanded ei ole mitte „oma loomult väga mit-mekesised ning nende mõisted erikordselt kõlkuvad“ ⁶⁾, vaid neis võime eristada kahte mõisteliselt üksteisest

1) A.-T. Kliimann, Üliõpilaskond Ülikoolide seaduses, Akadeemia nr. 4, 1937, lk. 216—231.

2) ÜS § 96.

3) ÜS §§ 101, 98.

4) ÜS § 94.

5) A.-T. Kliimann, op. cit., lk. 217.

6) A.-T. Kliimann, ibid.

erinevat gruppi: ühest küljest kasvatuslikud¹⁾ ja distsiplinaarsed²⁾ ning teisest küljest kultuurilised ja majanduslikud³⁾. Mõlemad ülesannete grupid ei ole oma omadusilt homogeensed ja sellepärast ei saa ka nende kohta normatiivselt öelda, et neid kõiki määritleb lähemalt asjaolu, mille järgi nad on „nn. omaasjad ehk enesekorraldusküsimused“⁴⁾. Seda öelda võib ainult viimase grupi, kultuuriliste ja majanduslike ülesannete kohta, sest nad on ühised kõigile üliõpilastele ja ainult üliõpilaste huvide taotlemiseks. Kasvatustest ja distsiplinaarsetest küsimustest on aga interesseeritud mitte ükski üliõpilased, vaid ka riik. Peale muude kaalutluste väljendub see ka Ülikoolide seadusest enesest. Üliõpilaskonna reformis on oluliseks muudatuseks Ülikoolide seaduses, võrreldes Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli seadusega, kasvatuslike ja distsiplinaarsete ülesannete teostamise kohustavaks tegemine üliõpilaskonnale. See ilmneb ka Ülikoolide seaduse sättest, mille järgi üliõpilaskonventid „teostavad oma liikmete ühiskondlikku kasvatust ja distsiplinaarset järelevalvet nende üle“⁵⁾, kuna teised, ainult üliõpilaste huviseid taotlevad ülesanded, mida üliõpilaskonventid võivad ka teostada, pole loetletud mitte ülikoolide seaduses eneses, vaid alles selle lisas üliõpilaskonventide põhikirjas⁶⁾. Normatiivselt määritledes võime seega öelda, et üliõpilaskond üliõpilaste üldorganisatsioonina iseloomustub seega, et ta täidab osalt haldusõiguslikke ülesandeid, osalt teotseb enesekorraldamise õiguse alusel. See dualism, mis väljendub üliõpilaskonna ülesandeis, avaldab oma mõju ka teiste üliõpilaskonna õigusteadusliku mõiste määrangu tunnuste kohta.

ÜLIÕPILASKONNA moodustavad kõik üliõpilased koos. Ülikoolide seaduse tekstikriitilise analüüsi tegime kindlaks, et üliõpilaskond hõlmab kõiki üliõpilasi, kes on organiseeritud. Samale tulemusele jõuame Ülikoolide seaduse sisu analüüsimisega. Üliõpilaskonna võimkonda antud haldusõiguslikke ülesandeid, eriti ühiskondlikku kasvatust teostab ta üliõpilaskonventide kaudu⁷⁾. Seda teostada on tal võimalik ainult siis, kui kõik üliõpilased kuuluvad üliõpilaskonventidesse. Järelikult määratakse üliõpilaste üldorganisatsiooni liikmeskonda kuuluvus kindlaks kahe tunnusega: sinna kuuluvad isikud peavad esiteks seatud korras olema ülikooli vastu võetud, teiseks — organiseerunud seaduses selleks ette nähtud üliõpilaskonventidesse, mida seal nimetatakse üliõpilaskonventideks. Seega on üliõpilaskonna õigusteadusliku mõiste määritlemisel vajalik määritleda enne üliõpilaskon-

konventi õigusteaduslik mõiste. Ülikoolide seadus näeb ette kahte liiki üliõpilaste organisatsiooni. Ühed on „üliõpilaste erisihhilised ühingud“⁸⁾, teised — „üliõpilaskonventid“⁹⁾. Normatiivselt erinevad nad neile antud ülesannete poolest. Üliõpilaskonventid on üliõpilaskonventid, millel on kindlad seadusega antud ülesanded, mille teostamiseks nad on õigustatud, kuid ka kohustatud nende teostamist ei saa mõni teine üliõpilaskonvent oma ülesandeks võtta. Üliõpilaste erisihhilised ühingud võivad aga täita kõiki neid ülesandeid, mis seadusega pole tehtud kohustavaks üliõpilaskonventidele. Ses mõttes on need ühingud üliõpilaste erisihhilised organisatsioonid. Ülesanded, mis seadusega on pandud üliõpilaskonventide peale, on „oma liikmete ühiskondlik kasvatust ja distsiplinaarne järelevalvet nende üle“¹⁰⁾. Need on ülesanded, millest on interesseeritud riik ja mis ei ole ainult üliõpilaste huvide taotlemiseks. Teised ülesanded, mida üliõpilaskonventid võivad ka taotleda, nagu arendada igakülgset oma liikmeid vaimset, kultuuriliselt ja kehaliselt¹¹⁾, ei evi üliõpilaskonventi mõiste määritlemisel tähtsust, sest neid ülesandeid võivad taotleda ka üliõpilaste erisihhilised organisatsioonid. Seega on üliõpilaskonvent teatud haldusülesandeid täitev üliõpilaste organisatsioon. Edasi iseloomustub üliõpilaskonvent veel asjaolu läbi, mille kohaselt ühe üliõpilaskonventi liikmed ei või samal ajal kuuluda teise üliõpilaskonventi¹²⁾, mida üliõpilaste erisihhiliste organisatsioonide kohta öelda ei saa. Nii on ühe üliõpilaskonventi liikmeskond eraldatud teise omast ja ses mõttes eksklusiivne. Määritledes nüüd üliõpilaskonventi õigusteaduslikku mõistet, võime öelda, et üliõpilaskonvent on määratud haldusülesandeid täitev eksklusiivse liikmeskonnaga üliõpilaskonventi organisatsioon. Sellele üliõpilaskonventile on rajatud üliõpilaskonna normatiivne ehitus ehk raking, ja üliõpilased kuuluvad üliõpilaskonda ainult haldusülesandeid täitvate eksklusiivse liikmeskonnaga üliõpilaskonventide kaudu. Järelikult ei saa üliõpilaskonda olla „personaalsele printsiibile rajatud organisatsioon“¹³⁾, vaid ta on organisatsioonina printsiibile rajatud organisatsioon.

EELNEVAST arutelust nägime, et üliõpilaskond täidab osalt haldusõiguslikke ülesandeid, osalt teotseb enesekorraldamise õiguse alusel. Haldusõiguslike ülesannete täitmisel teotseb üliõpilaskond avalikõigusliku organisatsioonina, kuna teeb sel alal otsusi, korraldusi ja annab määrusi, mis on üldkohustuslikud üliõpilastele. Siin kerkib küsimus, kas need üliõpilaskonna avalikõigusliku organisatsioonina

1) ÜS § 96.

2) ÜS § 98.

3) ÜS § 96.

4) A.-T. Kliimann, op. cit., lk. 217.

5) ÜS § 94.

6) ÜS Lisa 2 § 2.

7) ÜS §§ 96, 98, 94, 104, Lisa 2 §§ 2, 3 p. 3, 22.

8) ÜS § 94 viimane lõige.

9) ÜS § 94 esimene ja teine lõige.

10) ÜS § 94 teine lõige.

11) ÜS Lisa 2 § 2.

12) ÜS § 101 teine lõige.

13) A.-T. Kliimann, op. cit., lk. 217.

tehtud otsused ja korraldused ning antud määrused on kohustuslikud ainult üliõpilaskonda kuuluvatele üliõpilastele või ka neile, kes ei ole tegelikult kasutanud oma üliõpilaskonda kuulumise õigust ja ei ole organiseerunud haldusülesandeid täitvatesse üliõpilaskonventsioonidesse. Haldusülesannetena, mida üliõpilaskond on kohustatud teostama, on Ülikoolide seaduses loetletud kasvatuslikud ja distsiplinaarsed küsimused. Kasvatuslikke ülesandeid teostab üliõpilaskond üliõpilaskonventide kaudu ja sellepärast ei kannu sinna organiseerumata üliõpilased ka neid kohustusi, mis kasvatuslikkude ülesannete teostamisel üliõpilastel seal täita tulevad. Küll lasub aga üliõpilasil, kes ei ole suvatsenud kasutada üliõpilaskonda kuulumise õigust, kohustus alluda neile kasvatuslikul alal tehtavale otsuseile ja korraldustele, mis pole seotud kuulumisega üliõpilaskonventi, kui ka kohustus alluda kõigile üliõpilaskonna organite distsiplinaarsel alal antud määrusele.

Kokku võttes üksikuid, normikriitilise analüüsi teel saadud üliõpilaskonna mõiste eritunnuseid, saame järgmise üliõpilaskonna mõiste õigusteadusliku määrangu:

Üliõpilaskond on organisatsioonialele printsiibile rajatud, osalt haldusülesandeid täitev avalikõiguslik, osalt enesekorraldamise õiguse alusel teotsev üliõpilaste üldorganisatsioon.

OLLES seega parandanud prof. dr. jur. A.-T. Kliimanni üliõpilaskonna mõiste määrangus esinevad eksitused, näeme, et need on johtunud mõiste määrangu olulisimais osis. Seetõttu pole vajadust ka ligemalt peatuda tema üliõpilaskonna rakingu normikriitilise analüüsi juures, kuna see, olles rajatud üliõpilaskonna mõistes mitteesinevatele tunnusele, osutub ka ise seega ekslikuks.

Vaatamata sellele pole siiski vajadust üksikasjalikumalt peatuda üksikute üliõpilaskonna rakingu moodustavate organite koostuvuse, moodustamise viiside

ja võimkondade juures, kuna need on üldjoontes edasi antud õieti. Üksikasjalikku käsitlust nende suhtes ei ole siin kohal kavatsatud.

Ometi vajab üliõpilaskonna rakingus normikriitilisest seisukohast tähelepanu omistamist üliõpilaskonna ülesandeis esinevast dualismist tingitud dualism tema rakingu moodustavais organeis. Seda dualismi on märganud juba ka prof. dr. jur. A.-T. Kliimann 14), kuid ta ei ole taibanud selle õiget olemust.

Üliõpilaskonna mõistes tegime kindlaks, et ta on ühest küljest haldusülesandeid täitev avalikõiguslik organisatsioon, teisest küljest enesekorraldamise õiguse alusel tegutsev üliõpilaste organisatsioon. Sõltuvalt sellest on ka üliõpilaskonna raking kahesugune.

Üliõpilaskond haldusülesandeid täitva avalikõigusliku organisatsioonina tegutseb kindlate organite kaudu. Need organid on: 1) üliõpilaskonvent, kui määratud haldusülesandeid täitev eksklusiivse liikmeskonnaga üliõpilaskonventsioon, 2) üliõpilaskonventi vanem, kes ei ole üliõpilane, vaid ülikooli lõpetanud vilistlane, 3) üliõpilaskonventide vanemaist koosnev vanematekogu ja 4) üliõpilaskonna kuraator, kes on ülikooli määraline professor, koos abiga.

Üliõpilaskond enesekorraldamise õiguse alusel teotseva organisatsioonina tegutseb järgmiste organite kaudu: 1) üliõpilaskonvent ja 2) nende esindajaist moodustatud üliõpilaskonna esindus. Viimatimainitud organ kuulub siia liiki, vaatamata sellele, et tema poolt väljatakse kõigile üliõpilastele üldkohustuslikke distsiplinaarmäärusi. Kuid kuna ta siin oma pädevust jagab esimesse liiki kuuluvate üliõpilaskonna organitega ja distsiplinaarmääruste andmine ei kuulu mitte tema peatuleannete hulka, ei saa teda paigutada esimese liigi üliõpilaskonna organite hulka.

Nendest seisukohtadest lähtudes, silmas pidades ratio legis, tuleb ka normikriitilise analüüsi juures hinnata üliõpilaskonna rakingut tema tervikus kui ka üksikosis.

A. Perandi

14) A.-T. Kliimann, op. cit., lk. 220.

Vaimuhaigused,

kehaline ja moraalne mandumine ähvardavad moodsat tsiviliseeritud inimest, väidab dr. A. Carrel, Nobeli laureaat bioloogia ja füsioloogia alal oma teoses „Tundmatu inimene“, sest praegusaja inimeste eluviis ei ole kooskõlas bioloogiliste seadustega. Mugavuste taotlemine, pidutsemine oösel magamise asemel, eluvõitluse asendumine protektsiooniga jne. teevad elu küll kergeks ja meeldivaks, kui söövad ära selle juured.

Algusest lõpuni tulvil aktuaalsuseist ja haaravaist mõtteist, psühholoogilisest tähelepanekuist ja teaduslikest tõdedest, on teos saanud ilmunisest peale (2 aastat tagasi) erakordse leviku osaliseks kogu maailmas. „Tundmatu inimene“ ilmub eesti keeles k. a. jõuluks heas väljaandes hinnaga 6 kr. broš.

„Elava Teaduse“, „Suurmeeste Elulugude“ ja „Eesti Kirjanduse“ tellijail on võimalik ettetellimisaaja jooksul saada see teos

HINNATA

Eesti Kirjanduse Selts

Aia 19, Tartu, telef. 6-01, posti jooksev arve 20-36

Tartu Maarja koguduse õpetaja A. Vooremaa õnnistab Naiskodukaitse Tartu ringkonna 4. jaoskonna poolt 4. malevkonnale annetatud lippu.

K. L. Tartu Maleva

4. MALEVKOND SAI LIPU

7. november kujunes ülevaks peopäevaks K. L. Tartu Maleva IV (korp.-ide) malevkonnale, kellele Naiskodukaitse Tartu ringkonna IV jaoskonna poolt annetati lipp.

Lipu üleandmine toimus Tartu Maleva 20. aastapäeva puhul korraldatud paraadil, mis leidis aset Tartu raekoja ees. Paraad algas kell 11. Raekoja platsile kogunes üle 2000 kaitseliitlase. IV malevkond oli paigutatud paraadi paremale tiivale. Paraadiplatsi keskel asetses rohelisega kaetud laud, mille ees seisis kolm värviteklis IV jaoskonna liiget üleantava lipuga. Raekoja ees olid võtnud aset hulk kutsutud külalisi Tartu garnisoni, linnavalitsuse, maavalitsuse, politsei, EKL-i ja paljude seltskondlike organisatsioonide esindajatena. Täpselt kell 11.30 ilmus paraadile sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner, saadetuna K. L. ülemast kindral J. Orasmaast ja 2. diviisi ülemast kindral J. Krus'sist. Ülemjuhatajale raporteeris Tartu Maleva päalik kol.-leitn. H. Kulbocck. Edasi ülemjuhataja tervitas paraadile kogunenud üksusi. Järgnes vaimulik talitus Tartu Maarja koguduse õpetajalt A. Vooremaalt, kes õnnistas lippu ja soovis Tartu Malevale, aga eriti IV malevkonnale lipu saamise puhul edu ja vaimustust edaspidiseks intensiivseks tegevuseks. Vaimuliku talituse lõppedes võttis sõna kindral J. Laidoner, kes tõi tervitusi riigihoidjalt Konstantin Päts'ilt ja märkis, et Vabariigi juhid ja sõjavägi näevad IV malevkonna liikmesis mitte vaid käsutatäitajaid sõdureid, vaid ka juhte,

kellest vaimustuse sädemed peaks minema välja ja sütitama leeke ka nende südameis, kellele pole saanud osaks õppida meie kõrgemas õppeasutises.

IV jaoskonna esindajana ksv! Erna Müller (korp. Amicitia) palus seejärel ülemjuhatajat anda lipp üle IV malevkonnale. Ülemjuhatajalt võttis lippu vastu malevkonna päaliku k. t. n.-leitn. J. Kurvits (korp. Sakala) töotusega, et IV malevkond tahab kaitsta temale pandud kohustusi viimse veretilgani.

Järgnes sümbolne naelte löömine lipu var-dasse, lipu tervitamine teiste üksuste poolt ja paraadmarss.

Õhtul oli korraldatud korp. Sakala ruumes lipu annetamise puhul pidulik koosviibimine kutsutud külalistele, millest võttis osa ka ülemjuhataja.

IV malevkonnale annetatud lipp on valmistatud kollasest siidist. Lipu parema poole kesk-kohal on hõbehalli siidiga väljaõmmeldud kaitse-liidu kotkas, mille peakohale asetatud värvikilbid sümboliseerivad IV malevkonna ümber koondunud korporatsioone. Värvikilbid, mille materja-likes siid, on palistatud kuldpaelaga. Kotka all asub malevkonna asutamise aasta — 1924. Lippu ümbritseb kuldnarmastik.

IV malevkonna asutamise mõte on tegelikult vanem kui malevkond ise. Mõningatest asjaolu-dest tingituna ei saanud aga mõte teoks enne kui omaaegne poliitilistest võitlustest pulbitsev elu surus ise relvad kätte arvukale Tartu korporat-

Juht — mitte relvakandja

Ülemjuhataja sõjalisest kasvatuses ülikoolis ja kaitseliidus

Kaitseliidu Tartu Maleva 20. aastapäeva aktusel 7. nov. peetud kõnes sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner käsitles muuseas ka haritlaskonna kohuseid riigikaitse alal. Kindral tähendas oma kõnes:

„... Kui ütleme, et kogu rahvas peab riigikaitsest osa võtma, siis tähendab see, et siin eriliselt peavad kaasa töötama kõik meie kõrgema haridusega inimesed. Ühel inimesel on õnn olnud omandada kõrgemat haridust, teisel pole see mitte korda läinud. Kes on saanud kõrgema hariduse osaliseks, sellel lasuvad ka suuremad kohustused.

Omal ajal, suurel Venemaal, kus inimmaterjali oli piiramatu arvul, ei mõeldud kuigi palju üksikisiku ära kasutamisele. Meie peame asjasse suhtuma teistviisi, kuna meie inimjõu tagavarad on väga piiratud. See on

sioonide ümber koondunud vilistlasile. See oli nimelt kommunistlike lööksalkade mässukatse puhul 1. dets. 1924. a. Teatavasti anti veel samal päeval relvad kõigile Eesti Korporatsioonide

ka riigikaitse üks põhimõtetest, kuidas igat isikut kasutada vastavalt tema võimetele. Praegusel ajal sõjavägi nõuab juhtivalt elemendilt rohkesti teoreetilisi teadmisi. Võtame kas või suurtükiväe, mis vajab eriliselt palju spetsialiste. Peame viimseni kasutama kõiki neid võimalusi ja jõudusid, mida meile annab ülikool. Meil on sõjaväes praegu ainult mõnikümmend arsti. Sõja ajal vajame neid mitusada. Ka neile jääb küllalt tegelemisi sõjaväeliste küsimustega, kes otsekohevalt ei kuulu sõjaväkke kutsumisele. Teised riigid on loonud eriõppeasutised sõjaväe arstkonna ettevalmistamiseks. Meie seda ei saa, küll meile aga viime ülikooli õppeprogrammi mõned ained, millest jätkub meie arstide ettevalmistamiseks ka sõjalisteks ülesanneteks. Selleks on ülikooli uude seadusse võetud vastavad osad.

Ülikool valmistab meie ühiskonnale juhtivaid tege-

Liitu kuuluvaile vilistlasile ja kaasvõitlejaile Tartus, et nad teostaksid kodulinna sisemist kaitset. Uue üksuse formeerimistö teostasid päälükud Joh. K a s e, Harri S a e m e t s, Osk. L u h a j. t.

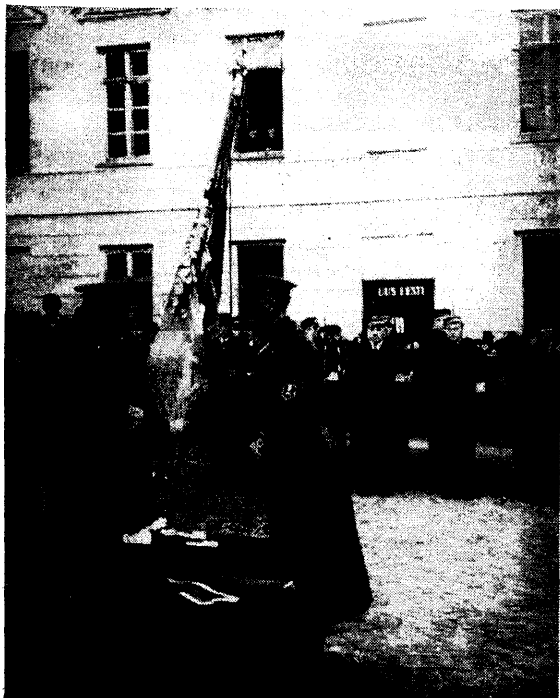
Loodud üksus koosnes E. K. L.-i kuuluvaist korporatsioonide liikmeskonnast ja kohalike keskkoolide vanemate klasside õpilastest, kellest hiljem moodustati iseseisev Õppurmalevkond.

Praegu kuulub IV malevkonna koosseisu 8 kompaniid, s. o. E. K. L.-i kuuluv. korporatsioonide: Vironia, Fr. Estica, Sakala, Ugala, Rotalia, Fr. Liviansise, Revelia ja Fr. Tartuensise liikmed.

1925. a. asutati malevkonna kõrvale Naiskodukaitse Tartu ringkonna IV jaoskond, kuhu praegu kuuluvad korporatsioonide Filiae Patriae ja Amicitia liikmed. Jaoskond on palju aidanud kaasa IV malevkonnale eriti majandusala korraldamisel ja tänu tema agarale eestvõttele teostuski nüüd malevkonnale lipu annetamine.

IV malevkonna juhatusse kuuluvad praegu: vil. vil. Johan L a a g u s (Vironia), Voldemar S i i l (Fr. Estica), August K a r u (Rotalia) eo ipso malevkonna päälük leitn. Osvald P i r n (Fr. Estica) ning tema abi Jüri K u r v i t s (Sakala). Malevkonna arstiks on dr. Gust. K o r n e l (Fr. Estica). Kuna malevkonna päälük leitn. O. Pirn on komandeeritud ajutiselt Sõjavägede Ühendatud Õppeasutiste Lahingkooli, juhib malevkonda praegu n.-leitn. Jüri Kurvits.

H. P—pp.

Sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner annab lipu üle 4. malevkonna pealiku k. t.-le, n.-leitn. J. Kurvits'ale.

lasi, mitte käsualuseid; kes on saanud teoreetilise ettevalmistuse, see omandab ka palju kergemini praktilisi teadmisi. Ülikoolist läbikäinud isikud on juhtidena rohkem väärt, kui lihtsate relvakandjatena, mida suudab täita iga vähekesegi selleks kõlbulik isik.

Meie ei taha sellega takistada ülikooli omategevust. Meie soov on ainult, et üliõpilased saaksid parema ettevalmistuse ka sõjalisel alal. Tarviduse korral nad peavad oma teadmisi rakendama juhtivate meestena. Seda ettevalmistust saame osalt anda Tartu maleva kaudu. Malevale ehitatakse uued avarad ruumid ja see võimaldab ka paremat õppiva noorsoo ettevalmistust sõjalistes teadmistes. Üliõpilaskond on küllaldaselt koormatud õppetööga, tal pole liigset aega. Sellepärast peamegi oma korraldused seadma nii, et sõjalistele õpustele kuluks üliõpilastel miinimum aega. Meie ei saa oma ülikooli juurde asutada sõjalisi üksusi, sellepärast täidame sõjalistesse õppustesse puutuvad ülesanded poolvabatahtlikult. Tartu maleval ja ülikooli valitsusel on tulevikus tarvis leida siin teatud koostöö vormid.

Meie üliõpilaskonnal on suured ja vanad traditsioonid, mis üliõpilasorganisatsioonide kaudu kanduvad ühelt generatsioonilt teisele. Paistab, et need traditsioonid on omal ajal saanud Saksamaalt, kus seisuslikud vahed olid väga suured ja erinevad. Sealt on siis tulnud meie üliõpilaskonna vanemad organisatsioonid, korporatsioonid ja seltsid. Mina ei tahaks sellega öelda, et üliõpilaskond ei peaks organiseeruma. Aga meil on tekkinud teatava määraní suured erinevused ühe ja teise organisatsiooni vahel. Kui kõrvalt vaadata, siis paistab siin mõnigi asi arusaamatuna. Mina isiklikult näiteks ei mõista hästi, kuidas kaks noormeest, kes õppinud ühes ja samas linnas, istunud ühel ja samal koolipingil ja siirdunud lõpuks ülikooli, võiksid eriorganisatsioonidesse astudes oma ilmavaatelt minna teineteisest kaugemale lahku. Siin pettub teatud väärnähe, sest meie seltskondlikud vahed ei ole mitte nii kaugemale läh-

nud. Pean tähendama, et meie ei tee mingit vahet, kas üks noormees on tulnud korporatsioonist või seltsist, meile on see ükskõik. Alles oma võimete ja annete kaudu nad peavad näitama, mida nad suudavad ja oskavad, see määrab siis ka nende edasijõudmise elus. Meie eesmärgiks on töötada oma riigi ja rahva ning ühiskonna kasuks. Sellega ühtlasi saadame kasu ka oma enda isikule. Mitmekesiste üliõpilasorganisatsioonide ühine koostöö kaitseliidus, kus taotletakse ühte ja neid samu sihte ja ülesandeid, on väga hea kooli üksteise mõistmise kasvatamiseks. Siin noored puutuvad lähedalt üksteisega kokku ja tegutsevad ühe ja sama sihi nimel. Minu arvamise järgi meie ise veel küllaldaselt ei hinda oma vahekorjade ja ühtlasi vastastikuse usalduse väärtust. Kas on mujal olemas organisatsioon, kellel on kodus ja konvendis relvad käes? Minu teada ei ole. Oleme noor riik ja rahvas, seisame suures tõusuajajärgus ja läheme kiire sammuga edasi. Meie ise ei hinda küllalt veel oma sisemisi väärtusi, kuid hiljem seda valgustab ajalugu. Küll siis selgub, milline usaldus on valitsenud meie vahel. Näeksime heameelega, et koostöö Tartu maleva ja üliõpilaskonna vahel muutuks veel tihedamaks, et me tarviduse korral saaksime kasutada igat oma rahva poega ja tütar nende võimete kohaselt, kellel on õnn osaks saanud omandada kõrgeimat haridust...

... „Rõhutan veelkord, et Tartu maleval on suuremad ülesanded kui teistel malevatel just meie noorsoo, eriti akadeemilise noorsoo kasvatamises. Olen kindel, et malev omalt poolt ja üliõpilaskond omalt poolt teevad kõik, et kätte saada seda maksimumi, mida kõik soovime ja ihkame. Siis meie töö ja tegevus läheb edasi ja meie rahvas ja riik sammub eduteed. Ja kui meie oleme valmis julgelt ja kindlalt kaitsma oma riiki ja rahvast, siis vaatamata oma väikesele arvule võime julgelt suunata oma pilgud tulevikku.“

Turu Ülikooli Üliõpilaskonna maakaitse kursused

Eska Inomaa

Turus algasid 17. okt. 1936. a. Üliõpilaskonna korraldusel maakaitse kursused, mis on esimesed sellelaadilised Soomes ja mis on senini pidevalt jätkunud.

Tundub võib-olla veidi imestustäratavana, et üliõpilased oma keskuses on rühtunud harrastama sõjaväelisi, akadeemilistest vaimust õieti kaugelseisvaid oskusi.

Kuid kes peab siis olema rahvale eeskujuks, kui mitte tema enda haritud noorsugu?

On õieti tähelepanuväärt, et käesolev juhus ei ole esimene, kus meie maa õppiv noorsugu on innustunud maakaitse küsimusist. Ajalugu võib jutustada hulga juhtumeid, kus omaaegne õppiv noorus on hädahoju hetkel jätnud oma töö ja haaranud relvad isamaa kaitseks.

1656. aastal moodustasid Viipuri teinid (keskaegsed ladina kooliõpilased) ja karjala talupojad need lõöksalgad, millega ooberst Burmeister löi puruks venelaste jõugud Rautu all.

Iso viha (suure viha mässu) ajal moodustasid rootsiaegse Turu Ülikooli üliõpilased iseseisvad sõdurite kompaniid ja läksid võitlusesse professorite ägedast vastuseisemisest hoolimata. Suurimaks ja lähimaks eeskujuks isamaa-armastusest ja ohvrimeelsusest on siiski soome akadeemilisele noorsoole vabadussõja-aegne jäägerite liikumine. Just siis noorsugu rühtus sõnadelt tegudele ja hoolimata vanema põlve kahtlemistest ja hoiatustest läks hankima endale sõjalist oskust ja teadmist ning pädevat sõjaväelist kasvatust, et vajalikul hetkel leduks mehi, kes suudaksid juhtida rahvast. See, alul puhtakadeemiline rühm, tõmbas endaga kaasa mehi kõigist rahva kihtidest ja nii sündis paarituhandeline jäägeri-pataljon, mille liikmed teadlike juhtidena oluliselt mõjustasid Soome Vabadussõja kiiret käiku.

Sääraste eeskujude valgustusel ongi ainult rõõmustav, et nüüdnegi üliõpilaspõlv tahab kuldada oma vahest liigagi kallist aega vabatahtlikuks maakaitse tööks.

Kuigi küsimusesseisev kursus algas alles läinud sügisel, oli mõte küdenud juba aastaid üliõpilaskonna ringides.

Viiteid kursuste korraldamiseks oli muuseas andnud juba üliõpilaskonna endine liige fil. mag. Aimo L a h t i, kes tema juhitas Heinola keskkoolis oli maakaitseõpetuse võtnud vabatahtlikuks õppeaineks, käsitades gaasikaitset, orienteerumisoskust sõja puhul jm.

1936. aasta varasügisel hakkaski siis asja innukalt ajama üliõpilaskonna selleaegne esimees fil. mag. Mikko M ä k e l ä, kelle ettepanekul valiti asja täidesaatajaks ja korraldajaks eriline toimikond. Sama organi poolt koostati siis kava, mille alusel praegused kursused töötavad. Tähelepanu vääriv oli veel abi, mis saadi Turu kõrgemate sõjaväelaste poolt. Turu maakonna sõdurlääni komandant kadunud ooberst V ä i n ö n h e i m o tegutes innustununa kaasa kursuste kava kokkuseadmises ja tema abil saadi hiljem kursuste lektoreid armeede aktiivohvitseride hulgast, kõnelemata sellest, et ooberst oma vähese aja päälle vaatamata nõustus pidama isegi kursuste avaloengu.

Mis puutub kursuste majanduslikku külge, siis andsid Akad. Karjala Seltsi ja Naisüliõpilaste Karjala Seltsi Turu osakonnad ning Turu Üliõpilaste Karskusühendus lubaduse võimalust mööda üliõpilaskonnale kaasa aidata. Selle päälle vaatamata on kursused toimunud õieti teatavate majanduslike raskuste märki all, kuna kursused ja eriti õppeabinõude hankimine osutub kaunis kalliks.

Raskustest hoolimata alati kursustega. Üliõpilaste huvi asja vastu osutus üllatavalt suureks.

Kursusi korraldades on üliõpilaskonna peamõte ja ülesanne olnud levitada maakaitse harrastusi ja edendada kogu rahva sõja puhuks varustumist ja valmistumist. Samuti taotlevad kursused maakaitse küsimusis teadlike ja pädevate õpetajate ettevalmistamist.

Kursuste päämotiivid ja juhtlauseid kõlavad:

- 1) kasvatada isamaa-armastust ja -kaitsetahet,
- 2) arendada ühist kohusetunnet,
- 3) edendada kaitsevõimsust ning oskuslikkust:
  - a) harjutada üksikuid sõjaväe üksuste tegevusega,
  - b) anda sõjaväelisis küsimusis tarvilikke teadmisi ja oskusi,
  - c) õpetada nägema sõja hädaohte nende õiges valguses,
- 4) koolitada pädevaid maakaitse õpetajaid, kelle abil maakaitse-teadmised leviks läbi laia rahvahulkadesse.

Kursuste kestvuseks on ette nähtud kolm õppeaastat. Üldisi teemasid käsitletakse igal aastal ja erilisi küsimusi järjekorras kolme aasta vältel.

Need üldised küsimused on näiteks: maakaitse ja isamaa mõisted, eetilised väärtused sõjas, rajamaade poliitika, orienteerumisoskused suvel ja talvel jne.

Järjekordsetest kursusteemadest võib mainida gaasi- ja õhukaitset, esmaabi andmist, lõhkeainete keemiat, tulekaitset, hävitustööd jm. Erikursused on jagatud eriõppeaastate päälle nii, et need moodustuksid tervikuteks. Peale eeltoodu sooritatakse püstolkuulipilduja, püstoli, vint- ja sportpüssi laskmist, milles iga osavõtja peab saavutama teatud miinimumnõuded. Tähelepanuvääriv on siin veel asjaolu, et neil kursustel naised jälgivad täiesti võrdset meeste kava ja osaliselt saavad veel eriõpetust. See ongi täiesti õige ja loomulik, kuna naistel on väikesel maal sõja puhul suured ülesanded täita. Kaheldamatult vääriv on siinkohal ka esiletõstmist Turu Üliõpilaskonna naiskaasvõitlejate arvukas osavõtt nimetatud kursustest.

Loengutunde on iga nädal kaks. Lisaks korraldatakse sageli praktilisi harjutusi kogu kursuslaste perele või üksikuile rühmadele eraldi. Õpetajatena on kogu kursuste ajal toimunud ülikooli õppejõud, kaitseväge või kaitseväe tegevohvitserid ja üliõpilaskonna omad reservohvitserid.

Üliõpilased on kursustesse suhtunud suure huvi ja innuga algusest peale kuni tänaseni. Tänavu sügisel on kursustest osavõtjate arv 120.

Peab rõõmuga nentima, et Turu ülikool on osanud ja suutnud oma kasvandikke kasvatada õiges vaimus ning üliõpilased peavad oma otseseks kohustuseks soome kultuuri edendamise kõrval osata kaitsta ka Soome vabadust ja iseseisvust.

Rahvusvaheline vaimne koostöö

Prof. A. PIIP

RAHVASTELIIT on oma üheks ülesandeks seadnud arendada rahvusvahelist koostööd kõikidel aladel. Peale poliitika ja majanduslike küsimuste on ta võtnud oma ülesandeks korraldada koostööd ka vaimsel alal, väljudes Euroopa tsivilisatsiooni ühtumisest ja vajadusest seda kooskõlastada teiste tsivilisatsioonidega.

Selles mõttes kutsus Rahvasteliit juba oma tegevuse algul ellu erilise Rahvusvahelise Vaimse Koostöö Organisatsiooni (esialgu komisjoni nime all). See rahvusvahelise vaimse koostöö organisatsioon moodustab meie päevil terve süsteemi enamvähem autonoomselt töötavaid rahvusvahelisi koondisi, mille töö leiab koordineerimist organisatsiooni keskkorraldises, tema täidesaatvas komitees.

Nii on rahvusvahelise vaimse koostöö komisjoniga seotud järgmised rahvusvahelised aktsioonid:

1. Rahvusvahelise Vaimse Koostöö Instituut Pariisis,
2. Rahvusvahelise Õiguse Ühtlustamise Instituut Roomas,
3. Rahvusvahelise Kasvatustlik Kino Instituut,
4. Rahvusvaheliste Teaduslike Liitude Nõukogu,
5. Rahvusvaheliste Kõrgemate Uurimuste Alaline Konverents,
6. Rahvusvaheliste Muuseumide Amet,
7. Rahvusvaheliste Ajalooliste Monumentide Komisjon.

Peale selle on rahvusvahelise vaimse koostöö instituudil moodustatud mitu erikomisjoni, nagu Rahvastellidu tutvustamise komisjon, alaline kunstide ja kirjanduse komitee, mitmed ekspertide komisjonid, nagu arheoloogia alal, raamatukogude alal, raadio ja autoriõiguse alal.

Juba see liitunud organisatsioonide loetelu näitab rahvusvahelise koostöö organisatsiooni väga mitmekestist tegevust, millel on ühelt poolt sihiks ühendada intellektuaal-töötajaid üle kogu maailma, et sel teel saavutada rahvaste üksteisest arusaamist, seega ka rahulise kooselu kindlustamist.

Teiselt poolt see organisatsioon katsub lahendada ka praktilisi küsimusi, soovides riikidele sõlmida vastavaid konventsioone. Nii on Rahvusvahelise Vaimse Koostöö Organisatsiooni algatusel sõlmitud rahvusvaheline konventsioon teaduslike filmide vabaks levitamiseks, konventsioon kultuurseks koostööks üldse, eriliselt aga ajalooramatute revideerimiseks, raadio tarvitamiseks rahvusvahelise rahu huvides ja kunsti ning ajalooliste muinsusväärtuste kaitsmiseks.

ERIILISE hoolega organisatsioon töötab autoriõiguste kaitse alal, sihiga ühtlustada Euroopas kehtivat Berni konventsiooni ja Ameerikas kehtivat Havanna konventsiooni. Rahvusvahelise Vaimse Koostöö organisatsioon on peale selle leidnud vajaliku olevat luua intellektuaal koostöö alal igal maal rahvusliku keskuse rahvusvahelise vaimse koostöö Rahvuslike Komisjonide näol, kes kokku astuvad aegajalt üldisteks rahvusvahelisteks konverentsideks, millistest viimane aset leidis sel aastal Pariisis. Rööbiti rahvusvahelistele üldistele konverentsidele ja üritustele on Balti ja Põhjamaa riigid *) asunud tihendama oma kultuurseid sidemeid Rahvuslike Komisjonide konverentside näol, millistest esimene oli Kaunases 1935. a. teine Tartus 1936. a. ja kolmas Helsingis 4.—6. novembrini s. a.

Nende regionaalsete konverentside sihiks on taotleda eriküsimuste kaalumist, mis ühised Balti merd ümbritsevate väikeriikide grupile, mis sisaldab nii palju rahvuslike kultuure, kuid millel on ka midagi ühist, tingitud nende kultuursest ühisest minevikust. Säärase põneva küsimusena Kaunases figureeris kõrgemate õppeasutuste koostöö, muuseumide koostöö ja ajaloo õpperaamatute revisjoni küsimus, sest õpperaamatute kaudu tuleb õieti alata rahvusvahelise koostöö kasvatamist. On teada, et rahvuslikud õpperaamatud, eriti ajaloo ja geograafia alal, sageli taotledes patriootilisi sihte, haavavad teiste rahvaste tundeid või esitavad küsimusi sedavõrd vales valguses, mis õpilastele sisendab ebaõige mõiste naabrite ja sõprade kohta ning millise vaenulise kahjulikkude vilja on pärast raske kõrvaldada võrsuva kodaniku hingeelust. Sel teel võib kasvada rahu ja koostöö asemel rahvaste vahel vaid viha ja kibedusetunne, mis võib viia kergesti rahu hääbumisele.

KAUNASE konverentsist võtsid osa ainult Balti riigid kitsamas mõttes, s. o. Eesti, Läti ja Leedu, ning Soome Rahvuslike Komisjonide esindajad. Kuid konverents avaldas soovi, et tuleks Balti regionaalsesse gruppi tõmmata kaasa ka Skandinaavia riigid. Nii näeme, et Tartus võtavad konverentsist osa, küll vaateajatena, Rootsi rahvuskomitee esindajad, kuna Helsingis Rootsi Rahvuslik Komisjon esneb täisõigusliku konverentsi liikmena, Taani on aga saat-

*) Praegu tarvitatava terminoloogia järgi mõeldakse Balti riikide nime all Eestit, Lätit, ja Leedut, ning Põhja riikide nime all Norrat, Rootsit, Soomet ja Taanit.

nud oma vaateleja, kuna Norra on põhimõtteliselt avaldanud soovi tulevikus neist osa võtta.

Eriliselt tuleb mainida läinud aasta Tartu konverentsi tegevust, kus regionaalsed koostöö küsimused laialdases ulatuses leidsid mitmekesist kaalumist. Muu seas arutati ka seda, missugune keel peaks Balti- ja Põhjariikide vahel saama vaimse koostöö läbikäimise keeleks, kusjuures leiti, et üldiseks lahendamiseks probleem ei ole veel küps, kuid Rahvuslikud Komisjonid oma konverentsi keelena peaksid tarvitama Rahvasteliidu keeli — prantsuse ja inglise keelt.

Sel aastal Helsingi konverents jätkas Tartu konverentsi tööd ja arutas küsimusi, mis olid läinud aastal jäänud lahtiseiks, lahendusid neid lõplikul kujul ja võttis üles ka uusi küsimusi.

Helsingi konverentsi päevakorras seisis seitse küsimust:

1. ajaloo- ja geograafia õpperaamatute kontroll,
2. ülikoolide ja teiste kõrgemate õppeasutiste koostöö,
3. teaduse- ja kunstiasutiste koostöö, 4. raadiokavade ja filmide levitamise koostöö, 5. trükitööde levitamise koostöö, 6. teadlaste ja õpetlaste reisi kergendamine ja 7. kultuurkonventsioonide sõlmimine Balti ja Põhja-maade vahel.

K OIKIDES neis küsimustes jõuti ühiste seisukohtadele ja nimelt: ajaloo- ja geograafiaramatute asjus otsustati paluda vastavate riikide valitsusi lüüa selleks ametlikud komiteed, kes õpperaamatud vaataksid järele, sihiga kõrvaldada teiste rahvaste ja riikide kohta käivaid ebaõigeid teateid ja vaeulikke väljendusi. Ülikoolide ja teiste kõrgemate õppeasutiste koostöö asjus leiti see olevat soovitatavana, muu seas õppekavade teatud ühtlustamise mõttes, kuid leiti, et küsimus nõuab veel pikemat arutamist. Teaduslike ja kunstiliste asutiste koostöö arendamist peeti vajaliseks ja avaldati soovi, et tuleks ligemalt arutada ühiste näituste korraldamist mõnel kitsal kunsti ja teaduse alal, näit. graafika väljapanekute näitusi.

Trükitööde vahetamise alal oli varem soovi avaldatud, et tuleks kaaluda, kas ei oleks võimalik trükitööd, mis välja antud mõnes Balti- ja Põhjamaal, automaatselt edasi saata ka teistele riikidele. Kuid see tooks enesega kaasa sundeksemplaride arvu tõstmise, mida ei peetud võimalikuks, mispärast lepitati keskteega, et rahvuslikud komiteed koostaksid üldise oma raamatute nimekirja, mis moodustaks standardi põhi-raamatukogu selle maa kultuuri tundmiseks ja iga aasta täiendataks seda aasta jooksul välja tulnud teostega. Avaldati soovi, et kui leiduks vahendeid, oleks hea sääraseid põhiraamatukogusid vahetada kõikide Balti- ja Põhjariikidega. Õpetlaste ja teadlaste reisimise kergendamise asjus leiti vajalikuks mitmes ülikoolis, kus see puudub, sisse seada Akadeemilised Teatebürood, kui ka taotleda reisikergendusi alandatud sõiduhinna või priisõidu näol õpetlastele ja üliõpilastele. Kultuurkonventsiooni asjus leiti tarvilikuks olevat kogu Balti-Põhja regiooni jaoks sõlmida ühist konventsiooni, kusjuures arvati, et kultuurkoostöö taotlemiseks kahe riikide vahelised kultuurkonventsioonid aitaksid edasi viia ka ühist koostööd. Sääraseid kahepoolsed kultuurkonventsioonid on sõlmitud Eesti-Läti, Leedu-Läti, Eesti-Ungari vahel ja sõlmimisel Eesti-Soome vahel.

Lõpuks avaldati soovi, et teaduslike rahvusvaheliste terminite tutvustamine teostuks paralleelselt oma natsionaalsete terminitega, mis kergendaks rahvusvahelist läbikäimist.

Järgmine konverents otsustati pidada Riias, kuna 1939. a. konverents oleks Stokholmis.

Kuigi rahvusvahelise vaimse koostöö konverentsid sünnivad kitsamas ringis, ei saa alahinnata nende tähendust, sest need on üldised teenäitajad, ja tuleb rõõmuga konstateerida, et sel alal kõik Balti- ja Põhjariigid on leidnud ühise keele.

Vaimne koostöö on aga aluseks ligemale ja püsivemale koostööle ka teistel aladel ja kindlustab rahu ning rahvaste sõbralikke suhteid.

SELL Keskbüroo istung

16. nov. peeti Tartu Üliõpilasmajas 23. Soome-Eesti-Läti-Leedu Üliõpilaskondade Keskbüroo istung. Soome Üliõpilaskondade Liidu esindajana võtsid istungist osa SYL abiesimees E. Manner ja sekretär O. Rytka n e n. Eesti Üliõpilaskonda esindasid praegune SELL president ja Tartu Üliõpilaskonna juhatuse esimees H. Sein, abiesimees W. Kopperman, Välisomikonna juhataja J. Alamae, Majandusjuht H. Suursõõt ning Tallinna Tehnikainstituudi Üliõpilaskonna esindaja A. Sauer. Läti Üliõpilaskonda esindasid Välisomikonna juhataja O. Steinbriks ja Välisomikonna

liige Steinerts. Leedu Üliõpilaskonda esindasid Üliõpilaskonna esimees E. Manomaitis ja Üliõpilaskonna sekretär I. Winkelis. Keskbüroo istungist võttis osa veel Keskbüroo juhataja E. Sitska ning protokolljana E. Põld.

SELL Keskbüroo istungi avas ja juhatas president H. Sein. Istungi päevakorras olid alljärgnevad küsimused:

1. SELL Keskbüroo juhataja aruanne
2. XIV SELL konverentsi protokollide läbivaatamine ja konverentsi üle läbirääkimisi

3. CIE-ga seoses olevad küsimused
4. SELL reisibrošüüri väljaandmine
5. SELL ametliku läbikäigu keele küsimus
6. SELL konverentsi kodukord
7. SELL Keskbüroo kodukord
8. SELL olümpiamängude statuudi täiendamine olümpiamängudest osavõtjate suhtes.
9. SELL II maleturniir Tartus.
10. SELL V taliolümpiamängud Kaunases.
11. SELL maades üliõpilastele sõidusoodustuste hankimise ja soodustuste tehnilise rakendamise küsimus
12. Istungil algatatud küsimusi.

Elavamat sõnavõttu tekitas CIE nõukogu istungist osavõtu küsimus.

Teatavasti augustis CIE Pariisi konverentsil oli määratud järjekordse CIE Nõukogu istungi kohaks New York, millisest osavõtt aga väikeriikide üliõpilaskondadel reisikulude kallisuse tõttu on võimatu. SELL Keskbüroo otsustas CIE presidendile inglase Ralph's'ile saata SELL maade üliõpilaskondade poolt ühise märgukirja, et CIE Nõukogu istung peaks väikeriikide üliõpilaskondade huvides siiski peetama Euroopas.

SELL maade üliõpilaskondade poolt väljaantavat ühist reisibrošüüri ei peetud võimalikuks, kaalutlustel, et üliõpilaskondadel puudub olevas eelarves vastavad summad ja teiseks leiti selle olemasolu mitte hädavajalik, kuna SELL maad omavad küllaldaselt vastavaid reisibrošüüre mitmeis keeltes, millepärast SELL üliõpilaskondade reisibrošüüri järele pole erilist vajadust. Küll peeti tarvilikuks välja anda SELL maade üliõpilaskondi ja üliõpilaselu selgitav käsiraamat. Kuid eelarveis vastavate summade puudumisel otsustati see uus ja tarvilik üritus jätta eeloleva kahe aasta töökavasse.

SELL maade üliõpilaskondade praeguseks läbikäigu ja ametliku keelena on kahjuks veel saksa keel, kuigi SELL Kaunase Konverentsil 1935. a. vastu võeti otsus, tarvitada ametliku keelena inglise keelt. Istungil jõuti otsusele, et kuna lähema viie aasta möödudes leidub üliõpilaskondades juba nii palju inglise keele valdajaid, et siis ametlikuks läbikäimise keeleks saab võtta inglise keelt. Eestis, Lätis ja Leedus on koolides juba mõnda aastat esimeseks võõrkeeleks inglise keel, seepärast neis mais inglise keele oskus levib. Raskusi on vaid Soome üliõpilaskonnal, kuna seal esimeseks võõrkeeleks on rootsi ja selle kõrval veel saksa keel. Soome delegaadid andsid lootust, et Soome soomesta-

misküsimuse läbiviimisel saab ka nende kooles esimeseks võõrkeeleks inglise keel.

SELL olümpia statuudis tehti täiendusi osas, mis puudutab võistlejaid.

Nii on tulevikus olümpiamängudest osavõtjad üliõpilased-sportlased kohustatud esitama oma immatrikuleerimise kohta ülikooli tõenduse.

SELL II maleturniir otsustati pidada 1938. a. veebruaris Tartus. Täpse aja määrab Eesti Üliõpilaskond kui korraldaja. SELL I maleturniir peeti 1937. a. märtsis Riias.

SELL Konverentsi ja Keskbüroo kodukorrad võeti esimesel lugemisel vastu, teine lugemine toimub Keskbüroo kevadistungil ja lõplik vastuvõtt SELL XV Konverentsil Riias 1938. a. kevadsemestri lõpul.

SELL V taliolümpiamängud otsustati pidada ajavahemikul 15. jaan. kuni 15. veebr. 1938. a. Kaunases. Taliolümpiamängudel tulevad väljamängimisele Eesti, Läti, Leedu Üliõpilaskondade vahel Norra Üliõpilaskonna poolt talispordi õhutamiseks väljapandud rändauhind 1 suur ja 10 vähemat pokaali.

SELL maade üliõpilastele sõidusoodustuste hankimises on Eesti ja Läti üliõpilaskonnad muretsenud 50% hinnaalandust raudteel. Leedu Üliõpilaskond 33%, kuna Soome valitsus polnud senini veel Soome üliõpilaskonnale hinnaalandusküsimuses SELL maade üliõpilastele vastu tulnud.

SELL Keskbüroo istungil otsustati, et üliõpilaskonnad veelkord pöörduksid oma valitsuste poole palvega võimaldada SELL maade üliõpilastele ka üksikreiside puhul raudteel 50% hinnaalandust ja seda igas klassis. Senini on lubanud soovitud hinnaalandust ainult Eesti ja Läti, viimane senini ainult 3. klassis. Sõidusoodustuste saamise aluseks otsustati võtta üldiselt CIE kaart, mille ettenäitamisel SELL maades üliõpilased saavad otseselt ilma saatkondade vahetalitusega sõidupileteid. Eesti Üliõpilaskonnal on vastav kokkulepe raudteevalitsusega olemas juba 1937. a. märtsist alates, mille alusel välismaa üliõpilased CIE liikmed võivad kasutada 50% hinnaalandust igas klassis E. V. raudteel.

Lõpuks peeti soovitavaks, et iga maa üliõpilaskond tõlgiks 5 kodumaalaulu ja saadaks need Keskbüroole üliõpilaslaulikuisse paigutamiseks. Nende küsimuste arutamise lõppes Keskbüroo istung, mis möödus täieliku üksmeele tähe all.

A.-S. A. Le Coq

Pilsen, Gladiaator, Tõmmu-Hiid,
Inglise porter. Mahlajoogid.

Traditsioonid ja elulähedus

Inglise pärastõjaaegne noorus tänapäeva probleemide taustal

Jt. Paalmann

ÜHISKONNA EESMÄRK tänapäeval, ilma-vaate kujundamine, haritlase ülesanded, sotsiaalse õigluse küsimus, kasvatusmeetodid ja eesmärgid on kõik saanud rahvuslikeks päevaküsimusiks Inglismaal. Neid ei käsitleta ainuüksi akadeemilistes vaidlusklubides, kust inglise demokraatlik noorus viib ellu kaasa oskuse kaitsta enda tõekspidamisi. Neid probleeme ei aruta ainult selleks määratud organid ülikoolide ja hariduspoliitikat juhtivate keskuste näol. Tänavu tegelevad pärastõjaaegse noorsoo eesmärkide ja tõekspidamistega ka laiema ringkonnad, ning kõnetades inglasi või jälgides nende ajalehti ja ajakirju, leiad järsku, et traditsioonidele tugenev inglane on muutunud järelemõtlikuks. See, mis oli absoluutne tõde veel aasta eest, mis moodustas n.-ö. rutiini kogu kasvatusüsteemis, on lõõnud kuidagi kõikuma. Jääb mulje, et ühenduses suurema tähelepanu pööramisega taasrelvastumisele, on hakatud teravamalt vaatlema ka igapäevase elu nähtusi. Mitte ainult relvastatud jõud, vaid ka vaimne selgroog tugevamate iseloomude kasvatus näol vajab kindlustamist selleks, et rahvus oleks terviklikum, oleks tugevam.

Tõsi, arvustust on leidunud igal ajal ja inglase tugevaim külg on see, et ta peab arvustust eluliseks vajaduseks, ühtlasi aga ülesehitavaks tarbeks. Vastaspoole seisukoha austamine, selle võimalikult asjalik hinnang ning vajaliste järelduste tegemine, see kujundab neid terveid aluseid, millele on rajatud inglise demokraatia.

Ent käesoleval korral polegi tegemist „poolt“ või „vastu“ leeridega. Ei ole võitlust selle ümber, kas sotsialism, natsism või fašism saavad omale nooruse hinge. Päevakorras on probleem kogu ulatuses. Ennemaailmasõjaaegne põlv küsib pärastmaailmasõjaaegselt, mis on tema elueesmärk, millised tema soovid ja tõekspidamised. Ta on huvitatud vastusest, sest sisemine vaist kinnitab, et midagi pole nagu korras. Ning pärastõjaaegne, juba täisealine noor, küsib omakorda: millist teed tuleb minna? Niipalju on probleeme, küll ilmavaatelistel, küll sotsiaalse õigluse alal. Millist neist valida? Mida võtta omale elusihiks? Ühe sõnaga, kumbki pool püstitas küsimuse ja kumbki pool ei suuda anda selgelist vastust, mis jätaks sisemise rahulolu tunde.

INGLISMAA hakkas ulatuslikumalt mõtlema noorsoole umbes paari aasta eest. Mäletame veel neid aegu, kus kuulsate ülikoolide akadeemiliste noorte keskel harrastati omapäraselt kommunismi õilistamist, mida noorte kõrvalhüpetesse heatahtlikult suhtujad tembeldasid paljaks snobismiks, mis ei kujunda endas mingit hädadohtu. Kuid järelemõtlev ja arvustav inglane ütles endale: midagi on katki. Mitte ainult ülikoolide juures, vaid koguulatuses on midagi katki. Ning rahvas reageeris sellele algul heldekäelise heategevuslikkusega. Inglismaale saabusid suurpidustuste ja suursündmuste ajad: Georg V valitsemisaja hõbejuubel, tema surm, Edward VIII troonileastumine, tema lahkumine, Georg VI kroonimispidustused. Nende sündmuste puhul kogunes annetusi noorsoo kasvatusetoetuseks. Hõbejuubeli rõõmupäevadel peeti otse auasjaks olla heldekäeline ja rikastada „noorsoo fondi“ summadega, mis pidi võimaldama palju ära teha.

Tol hetkel ei mõeldud kuigi sügavalt selle üle, milliseid samme tuleb edaspidi astuda, mis suunas just tegutseda. Järelemõtlikkus on tekkinud nüüd, pärast suurpidustuste möödumist ja maailma sõjakoledeste lisandumist. Selline auväärne päevaleht, nagu „Times“, on hakanud andma ruumi kirjutistele haridusküsimuste ja rahvusliku kasvatusalal. Augustikuus läks mõttevahetus õige elavaks ja kestab praegugi edasi. Haritlaste üleproduktioon, kasvatusviisid, moodsa tehnika pahed, kõik leiavad käsitlemist küll juhtkirja kohal, veel enam aga lugejate poolt saadetavate kirjade nurgas. Ei kirjuta ainuüksi ennemaailmasõjaaegse põlve liikmed, vaid ka noored. Samal ajal jälgitakse mitmeti Saksamaa uuendusnähtusi: sotsiaalne küsimus ja rahva tervishoid, noorsoo kehaline kasvatus ning lõpuks sealsed riiklikud autoteed, need on sisseseaded, millised, kuigi nad ei puudu Inglismaal, on siiski õige tagasihoidlikus arenemisjärgus, võrreldes mitme Euroopa „uuesti ülesehitatud“ riigi ettevõtetega.

Teine väga hinnatud Briti eluavalduste vaatleja, nädalleht „The Spectator“ on alustanud ankeet-seeriat teemal „Alla 30-aastaste hääl“. Ta võimaldab lugejail tutvuda pärastõjaaegse noorsoo vaadetega, igatsustega, soovidega. Ta soovib

näha Inglismaa tänapäeva palet selle tõelikkuses. Ja mida ta leiab: iga noor esitab omakorda küsimusi. Iga noor leiab tänapäeva ühiskonnas ebaühtlust, ühiskonna mõiste ebamäärasust, miski pole kindel, pole küllalt selge, et just selles suunas edasi minna.

NING ÜLIKOOLIDE ülesannete piiritlemises valitseb sama ebamäärasuse tunne. Ka Inglismaa on haaratud haritlaste üleproduktiooni probleemist. Seal nagu ei soovita käia Euroopa eeskujude jälgedes, ei soovita üliõpilaste arvu piiramist, otse põlgusega suhtutakse totalitaarriikides harrastatavasse riigi ja ülikooli ühtesulatamisse. Tõusevad seevastu päevakorra küsimused, kas senine tee on õige, kas ülikoolide, eriti kuulsaimate, kasvatusüsteem on õige. Kas traditsioonid ei oma kasvatusstööd liiga rõhutatud tähtsust ja kas eluläheduse käsitlemine ei jäta soovida.

Avaliku arvamise silmis nagu elataks liiga mugavalt ülikoolides, college'id oleksid mõnusaalt sisustatud hotellid, kus pärivuse või varanduslike võimete tõttu paremasse elukorda asetatud noored veedavad omi paremaid aastaid, et siis ellu astuda — eluvõõrastena. Inglismaal, kus ülikool on esijoonel kasvatusasutis ja teaduste templi ülesanne, vähemalt avalikkuse silmis, tikub jääma tahaplaanile, on sellised arutlused ülikooli ümber palju tõsisemad, sama tõsised, kui meil küsimus, kuidas korraldada kohtadele pääsemist akadeemilise haridusega noorsoole nii, et ei oleks enam põhjust etteheiteks teostatud valiku erapoolikuse või kiidkondlikkuse pärast.

Mida ütleb siis noorus ise? Kas ta jagab vanema põlve arvamusi traditsiooniliselt joonelt loobumise suhtes. Kas ta üldse omab ettekujutuse sellest, mida mõista ennesõjaaegse traditsioonilise joone all. Ning kui ta seda mõistab, siis kas on suhtumine lugupidamist sisaldav, või nooruse üleolekuga kõrvale lükatav, kui ajast ja arust läinud mõisted.

„Alla 30-aastaste“ sõnavõttud asetavad probleemi otsekohe teise valgusesse. Küsitakse, mitte vanadelt, vaid ühiskonnalt. Küsitakse, mida peab noorus tegema. Oxfordi äsja lõpetanu näiteks kirjutab: — Kuulume ajajärku, milline kaldub sentimentaalsusse ja omapärasesse õilistamisse noorsoo suhtes; noorus kusagil tipul, noorus sadulas, need on kõige tavalisemad väljendusviisid ning kunst armastab kujutada kaht noort maalil, kes vaatavad säravasse kaugusse, tulevikku.

Ent noored (kirjadest kostab ühesugune vastus, olgu nad siis 18-aastased ülikooli sisseastunud, või 22—25-aastased hiljuti lõpetanud) ütlevad lausa välja: see kõik on tühine fantaasia, on abinõu, millega vanempõlv lohutab end selles pidurdavas kohtlemises, mis saab tänapäeval osaks

neile, kel õnnetus olla alla 30 aasta vanad. Praeguse põlve suurimaks vooruseks võib olla vaid kogemus, ning nooruse silmis moodustab kogemuste rohkus viimase pääsu kulunud traditsioonide ja doktriinide eest.

ESIMENE pettumus, mis tuleb elada üle igal ülikoolist lahkuval noormehel, on äratundmine, et ilma kogemusteta ei suuda ta saavutada teenistuskohata, ning et ilma teenistuskohata ei ole võimalust hankida kogemusi. Vanematelt saadavate rahadega, kui neid selleks peaks jätkuma, edasi elada, tähendaks iseseisvuse õiguse käest äraandmist. Viimast õigust aga peab inglise tänapäeva noor ka siis oma pühamaks eesõiguseks, kui ta vanemad on isegi püsti rikkad. Küllap need tublimad ja parimad pead, kes oleksid olnud suutelised toimima „sil-laehitajatena“ noorurite ja vanurite vahel, need on nähtavasti kuulunud maailmasõjas langenute sekka. Järelejäänud on haavatud ja vigased, või jälle on neid liiga vähe, kellest oleks abi. Maailmasõjast säilinud vanurite põlv aga valitseb, istub nii tugevasti kinni sadulas, et ei märka, kui tõsiste probleemide ees seisab pärast sõjaaegne noor. Pole siis ime, kui nende elujõud ja energia on hakanud voolama teises suunas, mida nimetatakse vastukäivaks kõigile senistele tõekspidamistele. Pole ka ime, et tänapäeva noorust selle tagajärjel nimetatakse vastutustundetuks.

BRITI ja teiste mitte-totalitaarriikide noorus igatseb juhtkonna järgi, niihästi ellusuhtumise, kui ka vaimsel alal. Ei kunagi varem pole märgatud nii suurt huvi igasuguste poliitiliste ja sotsiaalsete küsimuste vastu, kui praegu. See vaade peegeldub niihästi küpsemate koolialiste noorte kirjades, kui ka ülikooli noorsoo keskel. Kuid ta ei ole kindel vaade, kõnelemata sellest, et oleks kujunenud kindel ilma-vaade. Noorus näeb kaasaegset maailma päris selgete silmadega. Näeb seda korralagedust, lepingutest ja lubadustest ning töötustest mittekinnipidamist. Kõikjal võib kohata ühtlustunde puudumist, selguse puudumist. Vastuolu kristliku ilmavaate ja majanduslike, sotsiaalsete ning poliitiliste tingimuste vahel niihästi kodus kui väljaspool, kohutab kõiki, kes vähegi järelemõtlikumad.

Arvustus ja teatud omapärane kannatamatus, millega suhtutakse nii püsivatele sisseseadetele, nagu kirik ja parlament, ilmneb sagedamini, kui arvatakse. Paljudki on rohkem huvitatud poliitilistest küsimustest, kui iseenda karjäärast. Teadlikud oma võimetes, nooruse loominguvõime täies jõukülluses, järelemõtlikud, haritud ja seiklushimulised, nad ometi tunnevad, et neid pidurdatakse, et miski nagu surub neid tahaplaanile.

See miski ei oma kindlat vormi, temas ei nähta ainuüksi vanema põlve tagasihoidvat kätt, sest lugupidamine, tänu- ja austuse tunne on vanemate suhtes säilinud, kuigi muudetud kujul. Kõige suurem segadus valitseb just kaasaegsete ilmavaateliste ümberhinnangute pärast. — On raske teha vahet kommunismi ja venelaste, rahvus-sotsialismi ja sakslaste vahel, kirjutab Oxfordi esimese aasta naisüliõpilane. Rahvus-sotsialism on kõige edukam seal, kus ta on kõige sakslaslikum, kõige distsipliinikum, s. t. Saksa-maal. Meie, inglased, omame parlamentliku demokraatia ja seda põhjusel, et niisugune valitusvorm on kõige enam kooskõlas, on tõepoolest välja kasvanud meie inglaslikust iseloomust. Diktatuurid, just nendega kaasaskäiva ülekoormatusega vastutuse alal sellele, kes asus juhtima, on kahtlemata ohtlikud. Meie kardame praegu kallale tungi, sest rahvad, kel on rohkem võita, kui kaotada sel teel, võivad riskeerida pealetungiga. Kui suudetakse kõrvaldada seda kartust, jõuaksime palju lähemale tasakaalu jaluleseadmisele Euroopas.

POLIITILISE arutelu kõrval tõusevad päevakorra ühiskondlikud küsimused. Rohkem kui varem tuuakse kirjeldusi ülikoolide õppejõudude heast elujärjest, pööratakse tähelepanu traditsioonide rohkusele, nende sagedasele mõttetusele ülikoolides. Õppejõu ja üliõpilase vahetõrgete kujutatakse ses mõttes mustades värvides, et õppejõud nagu ei taipu kaasaegset joont, ei suuda anda lahendavat vastust nooruse põlevamatele päevaküsimustele, vaid naudib mugavat eluviisi, mis rikkamates ülikoolides ehk ongi kadestamisväärne. Sellelaadne arvustus on aga kaugel põlgusest sotsiaalse kihituse pärast, vaid tingitud seal, kus ta esineb, noorsoo ja ka avaliku arvamise nõudest juhtkonna järgi.

Kui äsja Cambridge'i tolmu jalge alt raputanud ülikooli lõpetaja leiab, et kuulsas ülikoolis siiski veel pole küllalt distsipliini, küllalt sügavale ei haarata noore inimese ellu ja ta jäetakse omapead otsijaks, siis kõlab varem lõpetanute vastus, et otsimises seisab ju nooruse loov elujõud. Kui teine, kes mures traditsioonide vähenemise pärast, esitab kahtluse, kas mitte liiga paljud „harilikkude koolide“ lõpetajad ei pääse stipendiaatidena ülikoolidesse ja kas valikut ka küllalt karmilt teostatakse, siis lükkab asjalik vastus sellise väite hõlpsasti ümber. On ju tõsi, et ligi 50% üliõpilasist Cambridge's elavad stipendiumide abil ja saavad neid kirjalikkude eksamite põhjal, kusjuures kirjaliku eksami läbilugeja ei või omada ettekujutust eksamineeritava isikust. Ta saab kätte vaid täiskirjutatud ja numbrit kandva lehe. Ning suuline küsija ei tea

jälle kirjaliku eksami tulemusi. Pealegi ei ole suuline vastus kuigi määrav vastuvõtmisel. Olgu ühtlasi tähendatud, et stipendium antakse vaid siis, kui vanemate sissetulek on alla teatud tase-me ja andekas noor teistigi ei pääseks üle ülikooli läve.

Üldine arvamine aga leiab, et just „vähem kuulsate“ koolide noored peaksid veel suuremal arvul pääsema Oxfordi ja Cambridge'i, millest oleks palju rohkem kasu eluläheduse mõttes, kui „traditsioonidega perekondadest“ tulevate noorte õpinguist.

MIDA MÖTLEVAD siis vanurid neist küsimusist? Kui noor avameelselt tunnustab, et ta ei saa sisemist rahuldust enam kirikust, et inglise elulähedasem kirik isegi ei suuda olla temale otsitud juhtijaks, siis vanade meelest see vaade olevat küll täiesti hukkamõistetav. Juhitakse tähelepanu nii paljudele kirikuklubidele, heategevusliikudele ja sotsiaalset abiandmist korraldavatele seltsidele, kus noorte energilisi käsi vägagi vajatakse. Ent noored leiavad, et lähenemine kirikule ei vii neid veel lähemale küsimuse lahendamisele. Ning vastastikused sõnavõttud tõendavad uuesti, kuivõrd vastutustundetuks peavad vanurid tänapäeva noort ja kuivõrd noored otsivad lahendust, mida leida on raske.

Selline suurus, nagu H. G. Wells, kes hiljuti kutsuti British Associationi hariduse sektiooni esimehe kohale, äratas suurt tähelepanu avakõnega, kus ta arvustas vanemat põlve, temale omasel, teraval viisil. Ta väljendus järgmiselt: „Minu arvates on tänapäeva äärmuslik ja võitlev patriotism see, mis kõige enam aitab lõhkuda kaasaegset tsivilisatsiooni, kuid selle tekkimise eest võlgneme tänu kooliõpetajaile ja õpetajannadele, kes aina sellest jutlustavad ajaloo tundides.“ Mr. H. G. Wells tegi veel rea mürgiseid „ääremärkusi“, mis kutsusid otse arvustuse laine välja. Kuid ta kõneles sellest, mis inimestel südamele ja mis kõige põlevam küsimus tänapäeval: mis on inglise ühiskonna ülesanded kaasaegses maailmas ja kuidas tuleks kasvatada noori.

Ning kuulus heategija ja annetaja lord Nuffield, kel omas nooruses tuli läbi teha see kannatus, mis õppehülmisel poisil olemas, kes ei pääsenud Oxfordi, on oma hiigelannetustega näidanud mitmeti uut teed. Eks olnud ju hiljutise miljonilise annetuse tingimuseks, et tuleb püstitada uus sotsiaalsete teaduste college mitte ainult teadusliku töö harrastajaile ülikooli koosseisust, vaid tuleb luua uudne õppeasutus, kus teooria ja praktika lähenevad üksteisele, kus sotsiaalküsimuste kallal tegelikult töötajad ja õppehülmised asuksid ühe laua taha.

KUI LÕPUKS asetada küsimus, millised eeldused on ära langenud, mis on kõigutunud traditsiooniküllust inglise kasvatus-süsteemis, siis ei tohi jätta tähele panemata ka muudatust seniste tõekspidamiste aluste juures. Inglise on harjunud lähtuma formalismist. Kogu nende elukorraldus, välismail nii sageli imeteldav enesedistsipliin, see kõik põhjeneb kindlatel ettekujutustel kodaniku ülesandest. Et ennesõjaaegsel põlvel ses suhtes omad kindlad mõisted olemas, siis on täiesti arusaadav ka pahameel, millega suhtutakse pärast sõjaaegse põlve otsinguisse ja üldse küsimusmärgi ülesseadmisel. Pärastsõjaaegne põlv kuulab küll kasvatajate õpetusi, vahepeal on aga maailm võtnud hoopis teise ilme. Mis enne Maailmasõda oli kindel ja vääramatu, on nüüd löödud kõikuma või täiesti kadunud. Vanem põlv annab küll edasi vormi, noorem põlv aga ei mõista

seda, sest vormil puudub see sisu, mis teda tollal kandis.

Muidugi pole nende ridadega tahetud öelda, et inglise kasvatussüsteemis oleks tekkinud täieline kaos ja ammused tõekspidamised oleksid löödud ähvardavalt kõikuma. Ei. Inglise elu läheb ikka oma rada, kuid pilk kaasaegsetele probleemidele heidab valgust suure ja traditsioonidega rahva võitlusviisidele eneses alalhoiu ja sisemise selgroo kasvatamise alal. Inglise avalikkus käsitab neid küsimusi senisest ulatuslikumal kujul, ning jääb mulje, et sealgi võideldakse enam liidetud rahvastervlikluse mõtte pärast. Rohkem materjalismi kalduv, usus traditsioonide väärtusse kõikuma löödud noorus otsib oma lahendust ja Inglismaa tulevik paraku seisab nende kätes, sest maailmasõjaaegne lõhe mitme aastakäigu väljalangemise näol annab end ühele rahvale üsna kaua tunda.

Üks muusikaline reisikiri

AKADEEMILISEL MEESKOORIL möödus läinud poolaasta täiel määral välismaise kontsert-turnee ja selle ettevalmistamise tähe all. Kontsertreis korraldati juunikuus. Selletõttu jäi aga teostamata mõnigi kavatsatud esinemine kodumaa linnades ja ka väiksemates keskustes, kus koor on olnud alati oodatud külaliseks. Seda puudust taheti uuel semestril heaks teha. Seepärast otsustati sõita välismaise turnee kavaga kodumaisele ringreisile, esijoones Pärnu, kuhu küllakutse oli antud üle juba Akadeemilise Meeskoori 25-da aastapäeva juubelipidustusil. Edasi sõideti Väändrasse ja Raplasse.

Reedel, 22. okt. asutiga Tartu öösisel rongile, et alustada veidi küll hilinenud „suvituse-reisi“ Pärnu. Solistina sõitis kaasa tenor R. Jõks ning klaverisaatjana organist L. Tauts. Endastmõistetavalt ei puudunud a ja o — koorijuht helilooja R. Ritsing.

Pärnus on Akadeemiline Meeskoor esinenud varem mitmelgi korral, kuid nüüdne esinemine ja viibimine Pärnus kujunes õnnestunumaks ja südamlikumaks kõigist eelmisist. „Endla“ suur teatrisaal mahutas vaevu-vaevu kuulajaid, kes kõik tahtsid ise olla tunnistajaiks-kuulajaiks, kas vastavad tööle jutud välismaisest hiilgavast edust.

Täiel määral õnnestunud kontsert näitas, et jutud ei olnud liialdatud, ja selletõttu oli suhtumine Pärnugi publiku poolt väga südamlük. Koorilt nõuti lakkamatult lisapalu ja R. Jõks pidi

kavas esitatud neljale laulule andma täpsalt sama palju lisa. Vastutasuks meeldiva külakosti eest anti üle sõpruskoori, Pärnu Helikunsti Seltsi Meeskoori poolt kallihinnaline mälestusese — nahkköites album Pärnu vaadete ja Elisabeti kirikukoorilt ning Pärnu Helikunsti Seltsilt rekordiliselt suur lillekorv.

Järgmisel päeval ajakirjanduses ilmunud kontserdiarvustused on eranditult kiitvad. Nendes rõhutatakse koori kõrget muusikalist taset ning seatakse koor meie parimate meeskooride hulka. Ühtlasi avaldatakse neis headmeelt, et ülikooli noorus tunneb huvi ja leiab mahti pingutava töö kõrval laulukunsti viljelemiseks ja propageerimiseks, esinedes provintsis ja maal.

Üldse oli kontserdile pühendatud kogu Pärnu tähelepanu — ajakirjandus oli sellest enne kontserti publikut pidevalt informeerinud, tuues pilte ja karikatuure koorist, tema juhatajast ja solistist. Hiljem püüti küll mitmelt poolt seletada, et see huvi olnud sihitud mitte niivõrd tudengite laulu kui tudengite enda vastu, sest Pärnu daamid olevat tahtnud rohkem näha tudengeid-lauljaid kui kuulata nende ettekannet. Palju selles väites tõtt, on raske öelda, kuid tõsi on küll, et daamid moodustasid kuulajaskonna enamiku.

Järgmise päeva hommikupool kasutati linnaga tutvumiseks ning võrratult ilusa päikese-paistelise sügisilma nautimiseks, jalutades kuld-

Mõningaid andmeid Ülikooli Toimetustest

(*Acta et commentationes Universitatis Tartuensis*).

J. Tehver.

Tartu Ülikooli Nõukogu korraldusel väljaantavaid „Ülikooli Toimetusi“ toimetatakse Ülikooli Nõukogult 28. mail 1926. a. vastu võetud määruste põhjal. Toimetused jagatakse kolme seeriasse:

A: *mathematica, physica, medica*; siia kuuluvad mat.-loodusteaduskonnast, arsti- ja loomaarstini ning põllumajandusteaduskonnast pärinevad tööd.

B: *humaniora*, kuhu kuuluvad usu-, õigus-, majandus- ja filosoofiateaduskondade tööd.

C: *Annales* (aastaruanded, loengute kavad, isiklikud koosseisud jt.).

Toimetused ilmuvad määrustekohaselt 4—12 korda aastas, üksik köide (välja arvatud C-seeriat) normaalselt 20 trükipoogna suuruses oktaavkaustas. Tiraaž 1000 eks. Toimetustes avaldatakse teaduslikud tööd kõigilt teaduse aladelt, teadusliku sisuga lühemad teadaanded ja seletused ning ülikooli tegevuse ülevaadud. Teaduslikkudelt töödelt nõutakse, et need peavad käsitama teaduslikku probleemi ja teadust omal alal edasi viima.

Toimetustes avaldatakse kõigi Tartu Ülikooli õppejõudude, aga ka assistentide, teaduslikkude stipendiaatide, kui ka üliõpilaste tööd, kuid kolme viimaks mainitud päritoluga töid ainult vastava teaduskonna soovitusel ja Ülikooli Valitsuse loal. Toimetustes avaldatavad tööd ei või Ülikooli Valitsuse nõusolekuta ületada 10 trükipoognat. Igal kirjatööl on Toimetustes oma paginatsioon. Toimetused autoritele honorari ei maksa,

kuid viimased on õigustatud tasuta saama oma tööst 100 eks.

Toimetuste ametlikuks keeleks on eesti keel, kuid tööd võivad ilmuda ka ladina, greeka, prantsuse, inglise, saksa või vene keeles. Eesti- ja venekeelsetele töödele tuleb juure lisada lühike sisu kokkuvõtte prantsuse, inglise või saksa keeles.

Toimetuste tegelikku väljaandmist korraldab iga teaduskonna esindajaist koosnev Toimetuste toimikond ühes iga 3 aasta tagant valitava toimetajaga. Viimane on toimetustööde tegelik läbiviija ja ta amet on hoonereeritav. Toimetuste esimeseks toimetajaks oli prof J. G. Granö ja 1922. a. I sem. alates seisab sellel kohal prof. Valter Anderson.

Toimetuste ladu asub Ülikooli Raamatukogus. Seda realiseeritakse peamiselt vahetuskirjandusena välismaade ülikoolidele. Tartu Ülikooli professorid (nimetus tarvitatud uue Ülikoolide seaduse järgi), Ülikooli sekretär, Ülikooli Raamatukogu juhataja ja selle teaduslikud ametnikud võivad tasuta saada ametisse astumise aastast alates kõik kolm Toimetuste seeriat. Ülikooli määratud abiõppejõud, õppeülesannete täitjad, nooremad abiõppejõud, assistendid, Ülikooli lõpetanud stipendiaadid, diplomeeritud edasiõppijad, professores emeriti, dotsendid ja titulaarprofessorid võivad tasuta saada ühe vastava seeria. Üksiku köite müügihind on vastavalt köite suurusele 3 või 4 krooni.

kollastel puiestedel, niiskel rannaliival ning „beežitades“ rannahotelli rõdul.

Sama südamluk nagu oli publiku suhtumine kontserdil, oli ka lahkumine Pärnust. Saatmas oli sõpruskoori liikmeid, Akadeemilise Meeskoori vilistlasi, eesotsas praost Grunbergiga, ja rohkel arvul teisi muusikasõpru, kes ühe kohaliku ajalehe vestekirjaniku sõnu tarvitades, olid „võlutud tudengite vägevast laulust ja oskusest lauluga publiku südameid võita“.

Järgmiseks peatuskohaks oli Vändra, kus laupäeva õhtul esineti kontserdiga gümnaasiumi saalis. Esinemine Vändras sai omapärasema ja soojema vastuvõtu osaliseks, mida koorile varem kusagil näidatud. Gümnaasiumi ruumikas saal oli kuulajaist tulvil, ettekandeid kviteerisid kestvad aplausid ja nii koor kui solist pidid andma arvukalt lisapalu.

Õieti meeolukaks kujunes kontserdi lõpp, kui hallipäine vanameister Mihkel Lüdig

pärast oma Vändras komponeeritud koorilaulu „Mänd“ ettekandmist pöördus soojade sõnadega koori poole ja palus kohalviivate kui ka kõigi teiste vändralaste nimel vastu võtta otsekohesemad tänuavaldused selle eest, et koor, kes esinenud edukalt ka väljaspool kodumaa piire ja teeninud isegi euroopalise kuulsuse, on leidnud võimaluse külastada üksikut metsade taga asuvat Vändrat.

Lugupeetava muusikamehe südamlukud sõnad aitasid meeolu veelgi soojendada ja vanameistri ettepanekul tõusis püsti kogu saalitäis rahvast ning laulis vaimustusega akadeemilistele laulumeestele oma tänu väljendamiseks „Nad elagu“, lastes külalisi elada isegi „musttuhat korda“.

Selline spontaanne meeoluavaldus publiku poolt oli vist küll esmakordne Akadeemilise Meeskoori veerandsaja aasta pikkuses ajaloos, ning sellele vastati üliõpilashümniga „Gaudeamus igitur“.

Ülikooli Toimetused hakkasid ilmuma 1921. a. *)

*

Senini on ilmunud

A seeriast	32 köidet,
B „	39 „
ja C „	22 „

A seeria köited moodustavad üksteise peale laotult 55 cm, B seeria köited 74 cm ja C seeria köited 14 cm kõrguse tulba (kokku 143 cm) ja kahe esimese seeria lehekülgede koguarv on 10233 ning 15060 respektiivselt. Seega suhtub mahuliselt A seeria B seeriasse nagu 2:3. Üksikuid töid sisaldab A seeria 209 ja B seeria 147; seega on A seeria tööd üldiselt vähemmahulised B seerias avaldatud töödest. Keskmiselt on A seeria tööd ca 50 ja B seeria publikatsioonid ca 100 leheküljelised. Kõige lühem, 2 leheküljeline töö pärineb prof. Piiper'ilt ja Härms'ilt (üks prof. Bles-

sig'ilt avaldatud töö on koguni 1 lk., kuid see esineb eelneva töö järjena resp. täiendina). B seerias on kõige lühem 7 leheküljeline prof. Kieckers'i töö. Toimetustes avaldatud kõige pikemaks tööks on nähtavasti dr. Annisti töö: „F. R. Kreutzwald'i „Kalevipoeg“, 513 lk. Kõige viljakamateks Toimetuste kaastööliseks on olnud A seerias professorid Lippmaa, kelle koguproduktioon katab 1318 lk. ja A. Öpik, kelle tööd sisaldavad 1141 lk. Nende kahe autori produktioon moodustab A seeria koguproduktioonist (10233 lk.) 24%, s. o. ca 1/4 ja mat.-loodusteaduskonna Toimetustes avaldatud publikatsioonidest ca 1/3. B seerias on kõige produktiivsemateks autoriteks professorid Valter Anderson (1218 lk.) ja A. Bulmerincq (1174 lk.). Asjaomase seeria kogumahust moodustavad nende tööd kokku ca 16%.

Teaduskondade järgi jaguneb produktioon järgnevalt:

Seeria A

Matemaatika-loodusteaduskond	8068 lk. e. 78,8%;	töid 159 e. 76,1%
Arstiteaduskond	1443 lk. e. 14,1%	„ 35 e. 16,7%
Loomaarstiteaduskond	224 lk. e. 2,2%	„ 7 e. 3,4%
Põllumajandusteaduskond	498 lk. e. 4,9%	„ 8 e. 3,8%

Kokku: 10233 lk. e. 100,0% töid 209

*) Esimeseks tööks A seerias on prof. Paldröck'i kirjutis: Ein Beitrag zur Statistik der Geschlechtskrankheiten in Dorpat während der Jahre 1909—1918

ja esimeseks tööks B seerias prof. Vasmer'i publikatsioon: Studien zur albanesischen Wortforschung I.

Kontserdiga loodud vahekord süvenes veelgi ettekandeile järgnenud teises osas — tantsus, ja nii kujunes Väandras veedetud õhtu tujuküllaseks ja kauaks meeldejäävaks nii väandralasile kui Tartu külalisile.

Pühapäeva hommikupoolel esineti lühikese vaimuliku kavaga Väandra kirikus, kus peale koori ettekannete oli soololaule R. Jõks'ilt ning orelisoolo L. Tauts'ilt. Jutlustas Tartu ülikooli usuteaduskonna õppejõud drnd. Uku Masin g. Ilusa ilma soodustusel oli tulnud kuulajaid nii lähedalt kui ka kaugelt ja vana kirik suutis vaevalt kõiki mahutada.

Õieti südamlikuks kujunes koori lahkumine Väandrast. Jaama oli tulnud arvukas saatjakond, mille enamiku moodustas gümnaasiumi õpilaskod, eesotsas diektor härra Kalep'iga ning koguduse õpetaja Raudsepaga. Õeldi lahkumissõnu ja uusi küllakutseid ning lisaks tänusõnadele annetas pastor Raudsepp koorile Väandra koguduse nimel ilusa jumalateenistuse eest suure kotitäie õunu, nii suure, et koori esimees H. Pärno vaevalt-vaevalt oli suutnud selle kanda pastoraadist jaama. Lauldi veel vastastikku lahkumislauale, ei puudunud aga ka päevakohane võimas ühislaul „Väandra metsas, Pärnumaal...“, ning juba liikuski rong, viies üliõpilaslauljad eemale sõbralikust Väandrast.

Pühapäeva õhtul oli kontsertball R a p l a

alevis, vastvalminud nägus ja ruumikas rahvamajas. Ka sinne kontsert kujunes üle ootuste rahvarohkeks ning ettekanded leidsid publikus soodsa kõlapinna, kuigi kontakt saali ja lava vahel ei kujunenud nii lähedaseks kui eelmistel õhtutel. Tundus, et raplalased oma kõigiti täiusliku rahvamaja ehitamisel on vist liiaks vähe arvestanud saali akustilist külge, mistõttu esinemine oli palju raskem kui mitmetes hoopis halvemates saalides.

Pärast kontserti löödi veel tantsu ning nii oligi jõudnud lõpule kolm päeva kestnud ringsoit. Sõidud ja esinemised, neile lisaks veel vähene magamine, olid mõjunud küll väsitavalt, kuid see ei suutnud langetada hetkekski meeleolu, sest ega siis muidu polnuks võimalik pärast pingutatavat tööd teha veel tublit rividrilli. Kuna kooris mitmeid reservohvitseri, kel veel pole ununenud Tondi kuulus „kuldrivi“, siis rivistati peo lõppedes koor rahvamaja esisele maanteele ja alustati rivilauluga 3-kilomeetrilist kiirmarssi Rapla raudteejaama. Siin asuti Tallinna rongile, et esmaspäeva lõunaks jõuda tagasi Tartu ja asuda oma igapäevase töö juure. Matk oli täiel määral õnnestunud, koor oli suutnud jälle kord täita väarikalt üht oma sihtidest — viia muusikakultuuri laiematesse hulkadesse ja kaugematesse kohtadesse, eriti nendesse, kus meie kontsertkoorid tavaliselt ei esine. J. P. Mäe

Seeria B

Filosoofiateaduskond	11061 lk. e.	73,4%	töid 111 e.	75,5%
Õigus-majandusteaduskond	2071 lk. e.	13,8%	„ 21 e.	14,3%
Usuteaduskond	1928 lk. e.	12,8%	„ 15 e.	10,2%

Kokku: 15060 lk. e. 100,0%; töid 147 e.

Käesoleva semestri õppejõudude nimestikus loeteldud 197 isikust on Ülikooli Toimetustele ühekordselt või korduvalt kaastööd teinud vaid 64 isikut ehk 32,5%.

Toimetuste publikatsioonides tarvitatud keelte osatähtsus on järgmine:

Keelte osatähtsus Ülikooli Toimetustes (tööde arv ja %).

Saksak. 241 tööd (67,9 %)	█
Eestik. 51 tööd (14,4 %)	█
Inglisk. 37 tööd (10,4 %)	█
Prantsusk. 11 tööd (3,1 %)	█
Ladinak. 7 tööd (1,9 %)	█
Venek. 6 tööd (1,7 %)	█
Itaaliak 3 tööd (0,2 %)	█

A seerias omab ingliskeel vähe suuremat osatähtsust kui B seerias.

Esitatud andmeid võiks eemalseisja järeldada, et intensiivselt töötatakse vaid Tartu Ülikooli teatavates teaduskondades ja et sellist töökoormat kannab peamiselt välkearvuline õppejõudude rühm. Tõepoolest on aga olukord vähe komplitseeritud. Ülikooli Toimetustes avaldatud tööde põhjal ei saa järeldusi teha üksikute teaduskondade literatuurse produktiooni üle. Nii näiteks on loomaarstiteaduskonna õppejõududele 1920.

nastast tänaseni avaldatud 389 kirjatööd; kui umbes $\frac{1}{2}$ neist arvata Ülikooli Toimetuste nõuetele vastavateks, siis moodustaksid teaduskonna õppejõududele Toimetustes avaldatud 7 tööd vaid ka 3,5%. Kuigi minul käepärast pole teiste teaduskondade publikatsioonide koguarv, võib ometi väita, et analoogset olukorda leiame ka arsti- ja põllumajandusteaduskonnas: teistes ajakirjades avaldatud tööde hulk ületab ka seal Toimetustes avaldatud publikatsioone arvukselt mitmekümnepoole võrra. Järelikult peab väitma, et Ülikooli Toimetused ei leia ühtlast kasutamist kõikidelt teaduskondadelt ja veel vähem kõikidelt õppejõududele. Sellise olukorra põhjused on nähtavasti mitmesugused, kuid kaaluvamatena neist tunduvad (1) Toimetuste piiratud levik, asjaolu, mis eeskätt reflekteerub just rakendusliikudele töödele ning neid seetõttu „kaotsi“ laseb minna, (2) rakendusteaduslike, kui internatsionaalset iseloomu kandvate tööde kerge pääsevus asjaomastesse välisajakirjadesse ja (3) tööde mittehonoreerimine Ülikooli Toimetustes. Nende ja teiste asjaolude tagajärjel on Ülikooli Toimetused kujunenud eeskätt „lokaalseid“ teadusi käsitlevate tööde publikatsioonikohaks. Kui aga silmas pidada, et „lokaalsete“ teaduste trükisõnalliseks arendamiseks on peale Ülikooli Toimetuste veel mitmeid teisi subsideeritavaid võimalusi, ja et teisest küljest Toimetuste summadele kõik teaduskonnad õppejõudude arvule proportsionaalset kasutamistõlgust omada tohiks, siis näib õigustatud olevat mõnelt poolt ülestõstetud Toimetuste määruste revideerimise vajadus. Viimase asjaolu lähem arutlus ei kuulu käesolevate ridade ülesandesse.

Üliõpilaskonna reform. Poolas

Poola haridusminister on 15. märtsil 1933. aastal maksmapandud seaduse põhjal teinud tähtsa otsuse üliõpilaskorralduste alal.

Määruse järgi üliõpilaskorraldused ei tohi edaspidi anduda aktiivsele poliitilisele tegevusele. Üliõpilaskorralduste põhikirjad võivad määrata, et uue liikme vastuvõtmine oleneb tema usust ja rahvu-

sest. Iga organisatsioon tegutseb kuraatori järelevalve ja kaitse all, kes valitakse akadeemilise senati poolt rektori ettepanekul õppejõudude hulgast. Kuraatoril on õigus osa võtta kõigist organisatsiooni koosolekutest. Samuti on ta õigustatud tagasi lükama ühingu põhikirjaga vastuolus olevad resolutsioonid, nõudma esimehelt tarvilikke korraldusi korrast kin-

nipidamiseks ja vajaduse korral lõpetama koosolekut.

Määruses ettenähtud korralduste ja ettekirjutuste mitterätimisele, kui ka seadusevastasele tegevusele võib järgneda organisatsiooni juhatuse tagandamine või organisatsiooni sulgemine.

Juhatus või selle liikmete tagandamise otsustab rektor. Teised seadusevastased eksimused alluvad akadeemilisele senatile, kuna organisatsiooni sulgemise või tema tegevuse katkestamise otsustab haridusminister. Uus määrus astus jõusse 17. novembril 1937. a.

Budapesti rahvusteater 100-aastane

Käesoleval aastal pühitseb Budapesti rahvusteater oma 100-aastast juubelit. Ungaris omistatakse sellele tähtpäevale suurt tähelepanu. See oli rahvusliku olemasolu ja eluvõimelisuse märgiks, et 1837. aasta sügisel võidi avada Pestis esimene alaline ungarikeelne teater. Näitlejad sooritasid sellega rahvuslikult seisukohalt austamisväärse töö. Sada aastat tagasi näitleja olla ei olnud ainult kunst, vaid suurel määral eneseohverdamine ungarluse eest. Allpool lubatagu anda sellest ajast lühike ajalooline pilt.

Türgi valitsuse all nõrgaks jäänud ungarlus ei suutnud tagajärjekalt saksa rõhumisele vastu panna, mis jõudis haripunktile XVIII sajandi lõpul. József II, nn. „kübaraga kuningas“ ei austanud rahvuslikke seadusi niigi palju, et ta oleks end kroonida lasknud. Kuningas püüdis ühtlustada oma mitmesugustest rahvustest koostuvat riiki sel viisil, et määras koolide õppekeeleks saksa keele. Et aga ungari kõige rahvuslikum kiht ei saavutaks juhtivat osa, lubas ta ainult silmapaistvate annetega talupoegade lapsi piiratud arvu keskkoolidesse. Samal ajal anti välja ka saksakeelsed õpperaamatud ja ametliku saksa keele kõrval oli vaid veel ladina keel lubatav.

On arusaadav, et sellises olukorras ei võinud kujuneda ungarikeelne teater, mis on parim vahend rahvusliku keele ja iseteadvuse säilitamiseks.

Ungari vaimsus ei taganenud sõjariistus võimu eest, vaid jätkas võitlust omal viisil. Abinõu selleks oli esiljoones kirjandus.

Kirjanduslikud tooted ei võinud aga ilmuda piiramatult ja kui need ka ilmusid, levisid need visalt, sest hariduse allikas, kool, tehti rahvale kättesaamatuks. Sellises maailmas, seesuguses olukorras oli näitleja rahva apostel. Ja Ungaris leidis sääraseid apostleid, kes rahvusele ning ungarlusele pühendasid oma elu. Nende jõupingutuste tagajärjel saadi 1790. aastal luba anda László Kelemen'i üliõpilastest koosneval seltsil, saksa teatri laval üks kord nädalas etendust. 25. oktoobril 1790. aastal anti esimene etendus. Veel samal aastal pidi aga ettevõtte lõpetama oma tegevuse. Minda provintsi ja katsetati seal, kuid vähese eduga. Kannatused ja nälg karastasid seltsi. Osa liikmeid läks Kolozsvári, Erdélyisse (praeguses Rumeenias), kus hiljem 1792. aastal kujunes uus selts. Erdély on alati olnud ungari kultuuri kaitsevall*).

Protestantlik kõrgaadel pürgis rahvuslikule iseseisvusele ja sai aru näitekunsti tähendusest. Kõrgaadli toetus võimaldas näitetrupil teha turneesid maale. Ometi ei saanud alaliseks teatriks areneda.

Sel ajal hakkab aga kujunema ka näitekirjandus. Károly Kisfaludy lõi XIX sajandi algul ungari komöödia. Rahvusteater mängib ta palasid tänapäevani tagajärjekalt. Lõpuks 1821. aastal ehitatakse Kolozsvári esimene alaline teater. Sellega tekkis tulipunkt, kust aeg-

*) Ka nüüdisaja ungari parimad kirjanikud on Erdélyst pärit.

ajalt mõni rühm pealinnagi külastas ja riiki läbi käies hoidis ärkvel rahvuslikku iseteadvust. Eeskavas oli paar välismaa pala, teised olid ungari autorite tööd. K. Kisfaludy kõrval lubatagu mainida ka József Katona nime, kes on ungari silmapaistvaima ajaloolise tragöödia „Bánk bán“ autor.

Samal ajal antakse välja ka ilukirjanduslikku ajakirja. Eelpool nimetatute kõrval Sándor Kisfaludy, Uihály Vörösmarty, Dániel Berzsenyi, Ferenc Kölcsey valmistavad kirjanduslikul alal ette seda liikumist, mis 1825. aasta maapäeval esmakordselt väljendub ja mille sõnastajaks on poliitilises elus István Széchenyi. See liikumine ei taha saavutada rahvuslikku iseseisvust mitte vägivallaga, vaid kultuuri levitamisega. 1825. aasta maapäeval põhjendatakse Ungari Teaduste Akadeemia asutamist ja nõutakse ungari keele ametlikuks keeleks määramist. Akadeemia avatakse 1831. aastal. Ungari keel saab riigikeeleks aga alles 1840. aastal. Nüüd seisab algatuste taga juba rahvus. Kuivõrd ühtlaseks taoti ungarlus, näitab 1848. aasta vabadusvõitlus, mis vaid seepärast jäi tagajärjetuks, et selle vastu seisis ülevõim.

Sel ajal, kui vaimse elu arenemist kindlustati (Akadeemia asutamisega), mõeldi ka näitekunstile. 1837. aasta sügisel avati Pestis vabatahtlike annetuste abil esimene ungari teater. Nagu kaasaegseist teateist selgub, oli teater avamisel viimse võimaluseni tulvil. See on märkimisväärne, kuna kodanikkude valdav enamus mõistis peamiselt saksa keelt.

Teater avati Vörösmarty rahvusliku draamaga „Árpádi árkamine“. Draama ise ei evi suurt kirjanduslikku väärtust, kuid see on isamaalise tendentsiga ja suutis sütitada ning vaimustada. Sellest ettekandest on möödunud sada aastat.

Tagasi vaadates sellele sajale aastale, näeme, et teater on alati säilitanud rahvusliku kasvatuse positsiooni.

Ödön Lavotha.

Isiklik arutelu Fr. Tuglase vastuse puhul

ON VAGA hää, et hr. Tuglas suvatses sõna võtta, võimaldades mul seega selgitada oma kirjutuste sihti, mis nähtavasti äratasid valearusaamisi. Olin tõepoolest küllalt naiivne uskuma, et mu artiklisse ei loeta sisse mõtteid, mida säääl pole. Kahjuks olen sunnitud siinkohal tsiteerima iseennast: „Nii paljude sarnaste joonte juures ei või Tuglase tööd siiski pidada plagiaadiks („Ü-leht, X, 37, 208). Kuid just seda heidetakse mulle ette: „Prl. Kaal püüab mu novelle eritledes ja nende eeskujusid otsides mind visalt plagiaadis paljastada („Ü-leht“, XI 37, 235). Sarnasus, mõju ja plagiaat on minu arvates siiski hoopis eriasjad. Kui neis aga taetakse näha sünonüüme, siis paratamatult see juhib mõtted üldisele paljastamis hirmule, paljastamiskahjurõõmule ja teatri tegemisele, mis pahatihti ilmneb meie kirjanduskriitikas. Olen nähtavasti selle põlve kirjandusajaloolaste niivõrd truu õpilane, et pole suutnud parima tahtmise juures küllalt asjalikult väljendada oma teemat. Mu juhtmõte oli hoopis midagi muud, nimelt: Tuglas võinuks lasta mainida oma „Maailma lõpu“ saksakeelse tõlke eessõnas ka seda üht mõju (Hearn). Sarnasus on selleks küllalt suur. Kuna aga hra Tuglas ütleb end „Kuldallikat“ üldse mitte tundvat (ja loomulikult usun seda täies oma naiivsuses), siis tõesti leiutasin midagi, midagi muud — peagu looduse ime taolist. Polnud ju meil, kel „vaimuväärtuste sünniprotsessist kõige hämaram käsitus“, aimugi, et ses protsessis võib esineda midagi nii prestibileeritud harmoonia taolist, nagu Fr. Tuglase ja Hearn'i vahel. Veel imelikum on teatav samasuunalisus Tuglase kahe novelli ja Hearn'i kahe novelli sarnasuste ning erinevuste laadis... Kuid see on omaette päätükk.

Mis puutub „Rokuro Kubi“ ja „Õhk on täis kirge“ võrdluse (Vaba Sõnas, 1935), siis väljendasin omateada küllalt selgeid sõnu, et ma pole siin mingi leiutaja, üeldes: „Teatavasti Tuglase fantastiliste novellide ained kõik ei ole algupärased“. Teatavasti. Päälegi polnud mu teemaks seekord sarnasuste, vaid eeskätt erinevuste otsimine:

„Mõlemate jutustuste võrdlemine annab hea võimaluse vaadelda Tuglase isikupäraseid elemente.“ Võtsin asja veel kitsamalt ja tõstsin esile just erinevusi ideoloogilisel poolel. Olin päris masendatud, et Tuglase ideoloogia omapärasus ses novellis seisib peamiselt estetistlikus elukäsituses. Ja mulle isiklikult meeldis jaapani novell rohkem. Kuid see pole kriteerium ja kui see hoiak pääsis mu ridadesse või reavahedesse, siis see võis tõesti muuta üleliia teravaks tooni ja juhtida lugeja tähelepanu objektiivselt väitel hoopis mujale.

Mu põhimõtte järgi on laenmotiivi lihtsa fakti avastamine kirjanduskriitikas kaunis ebaproduktiivne ja vaevalt omaette taotlemist väärt. Tähtis on vaid, mida selle fakti abil võib uurida. Kui keegi tahab edaspidi uurida näit. estetismi karakteristikke jooni või mõnd kitsast probleemi Tuglase fantastikas jne., siis on väga tänuväärt allikaks Tuglase laenmotiivide võrdlemine Hearniga. „Rokuro Kubi“ ja „Õhk on täis kirge“ pakuvad juba üksi võrratut materjali, mida pääliskaudne kõrvutamise ei suuda kaugeltki tühjaks ammutada. See ei tähenda muidugi mitte, et keegi tahaks eitada Tuglase teeneid mosaiigimeistrina ja kombineerijana, stiilisepana jne.

Säärast meisterliikkust tõestab isegi hr. Tuglase vastus A. Kaalule, mil võrratu lavaline efekt. Tublisti dramatiseeritud palana see on hästi üles ehitatud ja päältnäha väga veenev kirjutus. Kuid lähemal vaatlusel ta on nagu paljudki Tuglase ilukirjanduslikud tööd ehitatud osalt laenmotiividele, osalt ümberpööranguile, osalt kõrvalasjadele, osalt päätegelase hirmutundele ja muidugi ka ühele väga suurele faktile.

1) Laenmotiive on hr. Tuglas võtnud just A. Kaalu kirjutusest, lastes paista nagu säääl poleks olnudki, näiteks A. K. väidet, et Lafcadio Hearn'i „Kuldallikas“ on ikkagi ainult miniatüür, Tuglase „Maailma lõpus“ aga pikem novell, kus küllalt palju tuglaslikku, omapärast ja uusi motiive. A. Kaal mainis ka neid tegelasi Tuglase novellis, mida Hearn'il ei esine, kuid vastuses hr. Tuglas mainib neid omakorda, saavutades seega üsna kindla algupärasuse efekti¹⁾.

2) Nagu Tuglase leitnant Lorens oma ellusuhetumiselt on täielik vastand Hearn'i Kwairy'o'le, nii on ka ta arusaam A. Kaalu kirjutiste sihist osalt vastupidine sellele sihile endale, näit. alulmainitud ümberpöörang plagieerimise süüdistuses.

3) Kõrvalasjad. Seda, et Lafcadio Hearn'i jutud enamikus ehitatud folkloristlikele rändmotiividele, polnud A. Kaalu artiklis mainitud, sest näis, et Tuglase novellid sarnanevad just Hearn'i variantidele. Neist motiivist ja pikemad aruteldud ses pinnas viinuksid kõrvalekaldumisse teemast. Arvatavasti iga erapooletu lugeja võis ka märgata, et A. K. teemaks polnud propaganda jaapani, hiina jne. motiivide vastu. Hr. Tuglas aga juhib oma nooled just sinna, tuues palju ilusaid näiteid üldtuntud motiividele rajatud kirjanduslikest töist.

4) Päätegelase hirmutunne ilmneb ka selles Tuglase vastuses, ta tooni käreduks ja titulatsioonides A. K. isiku kui ebakompetentse jne. kohta, millest mõned õnneks siiski päris parajal kohal. Parajale kohale on

1) Kas ei viita see laenuallikate unustamisele?

Tartu teatrielu hooaja algul

MIEE ÜLIKOOLILINNA teatrielu käesoleva hooaja esimesel poolel tundub mitmeti jume-kamana mullustest. Kannatlik teatrihuvilane on võinud kahe ja poole kuu jooksul jälgida tervelt kaheksat esilavastust ja kolme võõrusetendust. Kahjuks aga on nende avataktide vilkus pidanud piirduma enne kõike repertuaari mitmekesisuse ning üksikute teatrite tahterakendustega, kuna etenduste sisulised saavutused ainult väga kasinalt on suutnud rahuldada akadeemilise linna nõudlikkust. Käesoleva hooaja lõpule rühkiv esimene pool on nõudlikuma osa publikust kui ka kriitikast jätnud endiselt äraootavale seisukohale.

Tartule väärika teatrielu loomise ootusi aitas mähendada väline olukord „Vanemuise“ hoone ümberehitamise näol, mis sundis vanemuislasi just tegevuse alguses üle kolima Saksa teatri ruumidesse. Seegi on siseehituselt puudulikuks jäänud hoone. Omab küll häa kõlalise ning kõigiti teatriehtsa saali, kuid tehniline lavavarustus ja tööruumid on enam kui kasinad suurteaterlikkudele tegevusmõõtudele. Samuti on Saksa teatri siseseadelduse kallal teinud ajahammas ning kehv korrashoid oma töö, nii et linnavalitsuse erikomisjonid kandsid hoone tuleohtlikkude liiki.

NENDES PIGISTAVATES olutingimustes kergitaski „Vanemuine“ septembri lõpul Saksa teatri eesriide Mälk-Särevi „Õitseva mere“ eest.

See romaan lavalekohendatuna jäi draamaliigi erinevustega võrreldes ikkagi ainult keskpäraseks dramatiseeringuks, milles ei ristle mingid aated ega tungid, vaid eepiliste tunnustega joonistatud looduseinimeste eritemperamentid kehviklikus rannamiljões. Isegi armusõlmingud ei paisuta siin konflikti lavaliseks pin-

geks, vaid rannarahva verepärimus lahendab kõik sekkedused igapäevase lihtsuse ning loomulikkusega. Lavapähtuna saime vähenõudliku, kuid omapärase rannaelu pildi, mis andis mänguskaala külalõbust surma-traagikani.

Lavastaja K. Aluoja oli annud „Õitsevale merele“ pikaldase põhitooni. Seetõttu varitses etendust mõtteliste tühikute hädaoht. Samuti tundus sündmustiku käigus ebaorgaanilisena kuskilt kaugelt lainetav meeskoori laul. Õnneks aga ei suutnud need puhtlavastuslikud lüngad etenduse põhimeeleolu häirida kurjustama panevalt.

Kasvatustliku katsetusena oli näitejuht püüdnud vana- ja nooremaid näitlejaid kõrvuti rakendada „Õitseva mere“ tõlgendamisele. Seepärast esines ansambli mängus üsna tunduval konarlusel, milliseid võiks ka kanda erakordsete tööolude arvele ning ettevalmistuseaja lühidusele. Üksikmängijatest sai juba oma osa tõttu võimeid ulatuslikumalt käiku lasta ainult R. Ratasseppe hääsüdamliku ning elutarga rannataadina, kuna J. Jürgo ta noorema pojana alles etenduse lõpu poole pääses nõutava mängu piirini.

ÕITSEVA MERE“ laiamahulisele olustikupildile järgnev Janno-Särevi „Metsmees“ tundus märksa nurgelisemana. Sest „Metsmees“ romaanina on märksa visam alistuma dramatiseerija kääridele kui „Õitsev meri“. Ja kuigi Särev kogenenud meistrina ka siin on otse virtuoslikke liitekohti leiutanud õnnetu mordvalase eluloo lavalemanamiseks, jääb „Metsmehel“ lavakompositsiooniline kogumulje ikkagi laialivalguvaks ning pinnaliseks. Romaanis käsitletud hõimuromantika vastuoksused tunduvad laval liigselt teravatena; paiguti isegi psühholoogiliselt põhjendamatu. Seda eriti tõusikkude tegelaste

sattunud näit. mäрге, et A. K. ei teadnud midagi Tuglase „Õhk on täis kirge“ tõlkimisest inglise keelde. Selle teate parajale kohale sattumine on juhuslik sellepärast, et A. K. jääb siiski naiivsele arvamisele, et tähtsam oluaks tõlkida „Rokuro Kubi“ eesti keelde. Päätegelase hirmutunnet reedab ka see, et hr. Tuglas ei näi üldse märkavat hindavat momenti sääraseis terminis, nagu „üle-töötamine“, s. t. eeskujuga ületamine igapäidi (termin on nähtavasti küll päris ebaõnnestunud).

5) Suur fakt hr. Tuglase vastuses on muidugi see, et ta pole üldse lugenud Hearnit vastavat „anekdooti“. Kuid nagu Tuglas ilukirjanikuna tihti oma suure idee ära lõhub väikestega, nii ka siin, sest milleks siis välja, et Hearnit töö üldse pole tähelepanu väärt. Ta on seda silki ja ta pole ainult anekdoot. Üldiselt hr.

Tuglas näib hindavat Hearnit ja siinkohal peaks huvi olema veel kahekordne — ootamatu kummalise sarnasuse tõttu..

Omalt poolt pean ütleva vastupidist, et pole kunagi päris huvituseta jälgida kahe paljude sarnaste joontega töö ühtsusi ning erinevusi, olgu siis materjaliks kasvõi Fr. Tuglase „Maailma lõpus“ ja Hearnit „Kuldallikas“. Eksimus suure fakti vastu jääb muidugi eksimuseks. Mu eesmärgiks polnud siiski tolmu keerutamine, vaid materjali asjalik arutelu, mis mõeldud osalt ka eelharjutusiks mingi teise tendentsiga töö jaoks. Seepärast ütlen lõpuks pihtimuslikult, et püüan edaspidi võrrelda hr. Tuglase laenmotiive niivõrd objektiivselt, et isegi hr. Tuglas ei tohiks haavuda.

Alma Kaal.

arvel. Ja kuna Janno romaan ei apelleeri sentimentidele ega ilmsele draamatikale, vaid piirab oma põhiideed intellektuaalse vaatluse ning edasirühkiva koomikaga, siis ei avaldanud ka dramatiseering saali tundmusmeelte sellist osavõtvat mõju, nagu suutis seda teha „Öitsev meri“ oma pisiinimeste elumuredle esile manamisega.

„Metsmehe“ lavarakendusse oli sisse põimitud lustilaulu popurii söömalauas ja tantsuettekanne kodusel hõimuõhtul. Nende segasugemete kaasatõmbamine lavastuse realistlikku põhiritmi pretendeeris küll mõnevõrra rahvalikule hoogsusele, kuid aitas ühtlasi lõdvendada veelgi seda sündmustiku arengut, mis lavakohenduses nii-kui-nii jäi kõikuvaks. Tõeline mängu hoog pääses maksvusele alles viimastes piltides. Koosmängu ühtlusesse löi tugeva lõnkumise tüüpide ebaühtlane käsitluslaad, mis põhiliselt oleneb juba autoritest. Tegelaskonna tõusiklik pool võttis tugeva karikatuurikallaku, kuna intelligentsi esindajad hoidsid realistlikku, täisverelist tõlgendusjoont. Ja siin esines päris läbimõeldud hoogkarakterina A. R a n d v i i r magister Randeri avaras rollis. Mordvalane Peedra, mis juba dramatiseeringus on muutunud vaikivaks skeemiks, jäi A. M e r i n g i tõlgendatuna ka laval ähmaseks.

SELLELE KAHELE kodumaa autorile järgnes L. F o d o r i „Küpsustunnistus“, mis kuulub samasse ungari tänapäeva kergete näidendite liiki, nagu „Tütarlaps tänaval“ ja „Unustamatud hetked“. „Küpsustunnistus“ mängib ühes Buda naiskoolis ja näidendi juhtmotiiviks on noore tütarlapse iseseisvaks saamise sekeldused armu-asjanduses. Ungarlased ei näi tegevat kuigi ulatuslikku küsimust eluküpsete tütarlaste esisekeldustest. Haaratakse olukordade järgi nii, nagu need esinevad igapäevases elus, kuid hiljem juhitakse sõlmingulised situatsioonid kas või vägisi sentimentidega ettevõrgutatud happy endile. Seda kohtame ka „Küpsustunnistuse“ kompositsioonis, kus koolielu sekeldustele rajatud ülesehitus lõpeb päris ümmargusena teises vaatuses. Kolmas vaatus lõpplahendusena on aga juurde pingutatud, murdes sündmustiku käigu hoopis uutele vahekordadele.

Näidendi lavaliseks vooruseks on sõnaline sädelus ja tüübistiku teravad kontrastid. Draamatilisemad sõlmingud mahendatakse komöödialise kergusega, tõeteadavad aforismidega ja karakterid kerge karikatuuriga. K. A l u o j a oligi oma lavastuse lähtekohaks valinud tüübistiku kontrastide rõhutamise. Ja tulemusena saime terve rea nauditavaid karakterkujusid, kelledest enne kõike mõjule pääsesid L. T u b i n a vanapiiga, J. P o d e r i matemaatika õpetaja ja J. S u v o r o v a sekeldusi tekitanud kooliõpilane.

Nende ridade kirjutamiseni jäi „Vanemuise“ viimaseks uuslavastuseks käesoleval hooajal O. S t r a u s i „Viimne valss“, mis õige suure tegelaskonnaga laienetas üle lava.

Operett jääb ikkagi operetiks oma hušaaride ja printside kõrgeleennuliste armulõbudega. „Viimse valsi“ kasuks räägib mõnevõrra see lavaline loogika, mis ei lase mitte igal võimalikul ja võimatul juhul vahele lükata tantsu numbraid, vaid siin tundub balleti trupi ja balalaika koori esinemine päris orgaanilisesse losside miljös.

VANEMUISE“ kui põhilise Tartu teatrielu määraja kõrval on kõik teised kohalikud lavaalgatused jäänud ainult ajutisteks katsetusteks. Nii algatas siin kuue-seitsme aasta eest lavaharrastusi T ö ö l i s t e a t e r, kuid likvideerus peatselt vaimse kui ka materiaalse jõu puudusel. Läänud kevadel lõppenud Tartu Draamateatri seltsi teatrikooli kümme-kond õpilast ühes kõrvalt-kaasalööjatega äratasid sügisel kohaliku Töölisteatri uuesti ellu. Leides päävarju ja lavaavause Käsitöölise Seltsi ruumes, asus see uuendatud teatriüritus tööle täiesti omal riisikul. Seega oleneb selle igasugu kõrvalabita teatrialgatus saatus täiel määral noore näitlejaskonna enese läbilõövusest.

Uue Töölisteatri avatendus M. V a l t a r i „Distsipliinitu su gupõlvega“, mis toimus oktoobrikuu keskel, virgus küllaltki häid lootusi tulevasesse omaette sihiteadvast lavaarengust. Publikut oli avar saal tungil täis ja erilisi töötingimusi arvesse võttes jättis etendus küllalt rahuldava kogumõju. Märksa kaheldavamana mulje aga andis teine esietendus, mis lavastas pseudonüümse J. K i h u l a s e kergekaafulise komöödia „H ä d a õ n n e g a“. Distsipliinitu mängukäik, millest tuleb välja arvata kojamehe asetäitja E. V e d l e r, pani juba tugevasti pääd vangutama. Oleks tõesti kahju, kui see uus teatri algatus takerdub sellisesse diletantismi, mis eemale tõrjub kahe etenduse puhul tänuликuks osutunud publiku. Edukamaks arenguks peaks noor teater seniste omavaheliste katsetuste asemele katsuma leida kindlate võimetega lavajuhi. Sest lavatöö nõuab kultuurset despoti.

KOLMANDAKS ning kõige vähem tuntud teatriürituseks on Tartu S ö d u r i t e K o d u t e a t e r, milline juba kümme aastat töötab garnisoni sõdurite meelelahutuse raamistikus. Kuid siinne näitlejate kontinuiteet ulatab kaugelt üle talaliste asjaarmastajate piiride. Alalisteks kaasamängijateks on A. K o n s a, T. N ö m m i t s, N. L i b e n e, A. P u l s t, H. J o o n e s t e, O. V a l d e s. Need on kõik endised „Vanemuise“ näitlejad. Seepärast ei käi Tartu Sõdurite Kodu teatril sugugi üle jõu rahvaliku repertuaari lavastamine pisikesel, kuid tehniliselt küllaltki korralikul laval.

Oktoobri lõpul andis see näitlejaskond kümnenda hooaja avatenduse „P o t i l ö ö v i p e r e n a i s e g a.“ See P. V a l l a k u -aineline (K. I r d i redaktsioon) külanäidend päris mahlakate maatüüpidega jooksis laval päris koduse mõnususel. Hilisemat H. R a u d s e p a „V e d e l v o r s t i“ etendust aga polnud mul võimalik jälgiada.

VÕÖRUSETENDUSTEST ulatus Tartu kõige
ennem E. Draamateatri lavastatud A. Dumas'
noorema „Daam kameeliatega“, mis
ringi rändas Li Laseneris 15 aasta lavategevuse
juubelinäidendina. Etendusel saime tugeva puhangu
omaaegset mängulaadi, mis ulatus suursugust taotle-
vast vahulisusest teatraalse dramaatikani.

Omapärase üllatuse andis sama teatri järgnev vöö-
rusetendus O. Lutsu „Suves“. Lutsu täisealise
Tootsi tõlgendamisel rabas meid J. Kaljola oma
võõra uudusega. Jutustuses esinevast rahulikust ning
motiveerimatute kriugaste Tootsist oli saanud, rabe,
närviline, impulsiivne ning salakaval tuulispää. See
mõjus alguses otse vastandina senisele kujutelmale.
Hiljem rahunes näitleja ja harjusid ka ise selle kum-
malise tõlgendusega. Ja alles etenduse lõpul kogesid,

et näitleja viis oma osa läbi ühtlase rabaduse ja kül-
laltki leidlikkude mänguliste varjundustega.

Akadeemilistele ringidele eeskuju ja huvi pakkuvaks
kujunes Helsingi Üliõpilasteatri küllaskäik
T. Pakkala „Parvepoistega“. Kuigi laheta-
guste hõimude mängu piiras puhtajaarmastuslik raa-
mistik, mis end eriti tunda andis hoogulaulude kõiku-
mises, saime laval näha ehtsaid soome tüüpe. Samuti
oli soome velledel märkimisväärse ühtlusega läbi vii-
tud koosmäng, ja eriti teose juurde kuuluv etnootaafi-
line rekvisiit. Viimase vastu patustatakse meie lava-
del enam kui sageli. Lava-aabitsa õppetunni andsid
soomlased veelgi sellega, et kõik osalised tarvitasid
pehmeid jalanõude taldu, kuna meie lavadel kandad
kolksumine vastu tühisevat põrandat tundub tihti ko-
hutava mürana. J. Sütiste.

Üliõpilaskonna käsipallivõistlused

Meister korp. Indla sai lüüa korp. Filiae Patriaelt. Ü. S. Raimla rühib võrkpallis uuesti meistriülitile.
Korvpallis senini edukalt esinenud korp. Frat. Liviensis.

Üliõpilaskonna käsipallivõistlu-
sed jätkusid ülikooli võimlas laupäe-
val, 6. nov. ja pühapäeval, 7. nov.
Laupäeval võistlusõhtul tehti al-
gust naiste mängudega. Võistlusi jäl-
gis arvukas hulk akadeemilist peret
ja võistlusõhtu favoriitideks olid A
klassi võrkpallis praegune meister
Ü. S. Raimla ja korp. Filiae
Patriae, kes näitasid kõrgesse
klassi kuuluvat mängu. Neil mõlemal
on šansse tulla eeloleval hooajal
meistriteks.

Esimestena kohtusid A klassi
võrkpallis kaks möödunud aasta tu-
gevat rivaali, meister Ü. S. Raimla
ja ÜS. Liivika. Meistermeeskond
Raimla on oma ridu kõvendanud
noorte lootustandvate surujatega,
kellest esile võib tõusta ksv. V. Si-
saskit. Liivika selle vastu on aga
eelm. aastast tunduvalt nõrgenenud,
kuna puuduvad kaks endist surujat
ksv. ksv. A. Nugis ja A. Ojari.
Esimesel geimil näitas Raimla kind-
lat üleolekut ja võitis geimi suurelt
15:4. Teisel geimil algas Liivika
hoogsalt ja asus juhtima ksv. Yllo
surumistest 5:0. Raimla hea platsi-
mäng ja tugevad surumised ei jät-
nud mõju avaldamata ja varsti oligi

Raimla möödunud ning võitis geimi
15:8. Silma paistsid Raimlast ksv. F.
Issak oma tugevate surumistega
ja Liivikast N. Kukka hea platsi-
mänguga.

Teises mängus kohtusid A klassi
võrkpallis tänavusel hooajal esma-
kordselt naiste mängus korp. Fi-
liae Patriae ja Eesti Nais-
üliõpilaste Selts. Korp. Filiae
Patriae mäng nii surumistes kui ka
platsimängus oli heast klassist ja
eriti peab hindama Laanekõrb-
Schönbergi esinemist. E. N.
Ü. S. naiskond ei sobinud oma koos-
seisult, üksikud kohad olid nõrgad ja
mäng oli hoota ning ebakindel, eriti
esimeses geimis. Korp. Filiae Patriae
võit oli ülekaalukas, geimid võideti
15:3 ja 15:6.

Õhtu viimases mängus B klassi
korvpallis mängisid korp. Rotalia
ja korp. Vironia. Mäng kujunes
õige foulirikkaks ja üleliigseks rabe-
lemiseks. Rotalia füüsiline üleolek ja
jõulisem mäng panid end maksma
väikesekasvuliste Vironia kaasvõitle-
jate üle ja esimese poolaja võitis Ro-
talia 27:11. Teine poolaeg oli tasa-
vägisem, kuid kogumängu võit kuu-
lus siiski Rotaliale 43:21.

Pühapäeval, 7. novembril jätkusid
võistlused rohkearvulise päältvaata-
jaskonna ees. Võistlusõhtu suurvõi-
duks kujunes korp. Frat. Liviensis
võit A klassis E. Ü. S.
Põhjala üle.

Esimestena kohtusid B klassi
võrkpallis ÜS Liivika ja ÜS.
Raimla. Raimla andis Liivikale
loobumisvõidu ja mäng toimus sõp-
rusvõistlusena A klassi kuuluvate
mängijatega täiendatult. Raimla oli
täielikus üleolekus ja võitis mängu
kindlalt 2:0, geimid 15:6 ja 15:6.

Teises mängus esinesid B klassi
võrkpallis E. N. Ü. S.-i II naiskond ja
korp. Amicitia. E. N. Ü. S. teine
naiskond esines palju hoogsamalt ja
platsimängult kindlamalt kui nende
A klassi naiskond. Korp. Amicitia
naiskond on tunduvalt nõrgenenud
mitme parema mängija lahkumisega.
See andis end silmanähtavalt tunda.
E. N. Ü. S. võitis esimese geimi üle-
kaalukalt 15:4 ja ka teises geimis
tuli võit kindlalt 15:10, seega kogu
mängu võit 2:0.

Õhtu viimases mängus A klassi
korvpallis seisid vastamisi korp.
Frat. Liviensis ja E. Ü. S.
Põhjala, Frat. Liviensis oli män-

gu peremees. Põhjala ei suutnud saavutada esimesel poolajal ühtki korvi, vaid pidi leppima ainult kahe vabaviskega. Frat. Livienensis võitis esimese poolaja 33:2. Teine poolaeg kujunes tasavägisemaks ja Põhjala saavutas ka kaks korvi Frat. Livienensis 6 korvi vastu. Kogu mängu võitis suurelt Frat. Livienensis 45:6.

Üliõpilaskonna käsipalliesivõistluste järgmine võistlusõhtu toimus pühapäeval, 14. novembril. Seekordne võistlusõhtu tekitas akadeemilises peres suurt elevust ja pealtvaatajaid oli tulnud rekordiliselt. Võistlusõhtu tõi kaasa ka sensatsiooni: senine meister korp. Indla sai A klassi võrkpallis lüüa oma põliselt konkurendilt korp. Filiae Patriae.

Esimestena kohtusid A klassi võrkpallis Ü. S. Raimla ja korp. Frat. Estica. Frat. Estica ridades mängis kaasa ka ksv. A. Viiding. Esimeses geimis läks Frat. Estica juhtima 10:2, siis asus aga Raimla hoogsalt järele võtma ja varsti oligi seis rohket aplauside saatel viigistatud. Ägeda survega võitis Raimla geimi 15:11. Teises geimis saavutas Frat. Estica jällegi eduseisu 8:3. Raimla võttis „aeg maha“ ja pärast seda otsekohe viigistas mängu. Pealtvaatajaskonna ergutusel Raimla innuka mänguga võitis geimi 15:12, seega kogu mängu 2:0. Selle võiduga surus Raimla välja oma tugevama vastase ja omab häid lootusi uuesti meistriks tulemiseks.

Õhtu oodatuid kohtumine järgnes A klassi võrkpallis korp. Filiae Patriae ja korp. Indla vahel. Meistri mäng ei tahtnud kuidagi sohida ja korp. Filiae Patriae läks juhtima 8:4, ent Indla viigistas seisu 10:10. Algas äge lõpuspurt mõlemalt poolt, mis küttis pealtvaatajaskonna kuumaks. Indla läks juhtima isegi 14:12, kuid puudus lõpupinge ja Filiae Patriae võitis hoogsalt 16:14.

Teises geimis oli mäng jällegi vahelduv, kord juhtis üks, kord teine. Seis oli Indla kasuks 7:5, kuid varsti juba Filiae Patriaele 11:8. Geimi lõpp oli eriti nauditav. Kindlamini esines

Filiae Patriae nii surumises kui ka platsimängus ja võitis geimi 15:13.

Õhtu viimases mängus kohtusid A klassi korvpallis korp. Frat. Livienensis ja korp. Frat. Aeterna. Mängus oli liigset tormamist ja seetõttu tehti ka palju vigu. Esimene poolaeg möödus tasavägiselt ja poolaja võitis Frat. Livienensis napilt 14:13. Teisel poolajal muutis Frat. Livienensis mängu taktikat ja võitis kindlalt 29:20.

Senini juhivad esivõistlustel A klassi võrkpallis korp. Filiae Patriae 4 punktiga, Ü. S. Raimla 4 punktiga ja korvpallis Frat. Livienensis samuti 4 punktiga.

Üliõpilaskonna käsipalliesivõistlused jätkusid ülikooli võimlas laupäeval, 20. novembril. Võistlusõhtule oli ilmunud võrdlemisi vähe akadeemilist peret, kuna ei olnud ette näha kõrgepingelisi kohtamisi.

Esimestena mängisid B klassi võrkpallis korp. Frat. Estica ja korp. Frat. Aeterna. Frat. Estica ridades esinesid endised A klassi mängijad ksv. ksv. Arbi ja Mällo ning seetõttu oli Frat. Estical eriti tunduv ülekaal surumistes. Frat. Estica võitis esimese geimi 15:8 ja teise koguni 15:4, seega kogu mängu 2:0.

Teises mängus B klassi võrkpallis esinesid korp. Indla ja Eesti Naisüliõpilaste Seltsi teised naiskonnad. Seekordne naiste mäng jäi huvivaeseks ega suutnud erilist pakkuda. Korp. Indla mängis natuke kindlamalt ja võitis mängu 2:0, geimidega 15:9 ja 15:8.

Huvipakkumaks osutus A klassi korvpallivõistlus ÜS Liivika ja EÜS Põhjala meeskondade vahel. Mängu algas Liivika nõrgendatud koosseisus, kuna puudusid ksv. ksv. Rebane ja Nugis. Põhjala läks juhtima 14:5, siis tuli mängu liiviklastel ksv. Rebane ja mäng paranes tunduvalt. Esimese poolaja võitis siiski Põhjala 18:13, kuna Põhjala ksv. Jonasse visked õnnestusid haruldaselt. Teisel poolajal arendas Liivika kindlamalt mängu ja

punktide vahe vähenes järjekindlalt. Liivika viigistas seisul 27:27 — mängida jäi veel 4 minutit ja pinge tõusis haritipule. Põhjala asus veelikordsest juhtima 30:29, kuid siis algas Liivika maruline ja nauditav lõppspurt. Liivika tegi üksikuid häid läbimurdeid ja võitis mängu 37:30. Põhjalal viskas ksv. Jonasse üksi 19 punkti ja Liivika suurimateks korviküttideks olid ksv. ksv. Rebane — 14 ja Yllö — 12 punktiga.

Võistlused jätkusid ka pühapäeval, 21. novembril.

Esimestena kohtasid B klassi võrkpallis ÜS Liivika ja korp. Sakala teised meeskonnad. Võistlus arenes üldiselt tasavägiselt ja huvivaeselt. Esimese geimi võitis Liivika 15:9, teise geimi kaotas 15:6. Kolmas geim möödus eriti tasavägiselt ja seis oli 12:12. Siis näitas aga Liivika julgemat esinemist ja võitis geimi 15:12. Seega ka kogu mängu võit kuulus 2:1 Liivikale.

Teises mängus esinesid B klassi võrkpallis korp. Filiae Patriae 2. naiskond ja Vene Üliõpilaste Selts. Mäng arenes tasavägiselt, kuid siiski ilmetult. Esimese geimi võitis Filiae Patriae 15:13, ent teine geim kuulus samavõrdselt Vene Üliõpilaste Seltsile. Kolmas geim küttis õhkkonna kuumaks. Mäng arenes vahelduval juhtimisel ja pinge tõusis haritipule viimaste punktidega. Korp. Filiae Patriae õnnestus siiski geimi võita 15:13 ja seega ka kogu mängu 2:1.

Õhtu viimases võistluses B klassi korvpallis kohtasid Eesti Üliõpilaste Selts ja ÜS Raimla. Esimese poolaja võitis Raimla 13:11. Teise poolaja algus oli samuti tasavägine ja tormakas, ent Raimlal kukkus välja vigadega mehi ja tal tuli mängida edasi 4 mängijaga. Selletõttu saavutas ka EÜS rea korve ja võitis kogu mängu 37:23. Tuleb veel märkida, et Raimlal ei mänginud kaas nende parimaid ksv. F. Issak.

Mujalt veergudelt

„Uus Eestis“ kirjutab 10. nov. „Vaatileja“ artikli „Üliõpilaskonna küsimused“ kindral J. Laidoneri Tartu külaskäigul üliõpilaskonna kohta langetatud väljenduste puhul.

Märkinud, et seltsid ja korporatsioonid mõistvat praegusel ajal üksteist vähem kui kunagi varem, juhtkirjanik puudutab vana lugu...

„Meil kujunes mõnes asutuses aastate eest kombeks, et kui ühe organisatsiooni vilistlane oli juhtijaks, siis võttis ta oma juurde teenistusse peamiselt oma organisatsiooni inimesi. Teised organisatsioonid nähes seesugust talitamist, hakkasid ka oma inimestele, kes olid asutiste eesotsas, peale käima, et soodustatagu seal kohasaamisel oma organisatsiooni liikmeid. Ja nii see asi on arenenud, kuni oleme jõudnud tänapäevaks olukorrani, kus akadeemilistes ringkondades liigitatakse isegi riigiasutusi selle järele, kas nad on „meie“ või „teiste“ käes. Ja on päris mõistetav ning teisiti ei saagi olla, et seesuguses olukorras iga vabaneva teenistuskoha ümber käib organisatsioonidevaheline nähtamatu võistlus.

Niisugune tööjõudude värbamise viis riigi ja muudel teenistuse aladel on kõige halvem, sest selle süsteemi juures ei ole võimalik teostada valikut kandidaadi võimete ja tubliduse järele, vaid siin on eeskätt mõõduandev kandidaadi organisatsiooniline kuuluvus. Ja isegi need asutuste juhid, kes tahaksid valikut teostada nii, nagu nad seda oma südames õigeks peavad, ei ole oma talitamisest tihti vabad, sest neile käiakse peale ja öeldakse, et „vaata, kuidas teised teevad.“

Sellel süsteemil on peale kõige muu aga veel ka see pahe, et niiviisi kanduvad organisatsioonidevahelised eralduvused ja vastolud Tartust Tallinna ja kogu riiki, kõigisse asutustesse ja kogu avalikku ellu.

„Vaatileja“ leiab edasi, et kahjuks olevat vaid sõjavägi ja kaitseliit organisatsioonid, kus kõiki on mõõdetud ühise mõõdupuuga ja annab oma poolsegi „rohu“ pahe vastu.

Meie rahva ja riigi tuleviku huvides ei saa aga teisiti, kui peab „oma organisatsiooni“ soodustamisest loobutama ja kõiki akadeemilisi kodanikke üheväärsetena ja üheõiguslikena kohtlema. Kerge see ei ole, sest „oma organisatsiooni“ süsteem on juba kaunis sügavale juurdunud, kuid asjast peab kuidagi üle saama, kui meie ei taha oma asutusi ja seltskonda edasi lõhestada.

Suurim raskus seisab siin muidugi selles, et see eraldumine algab juba Tartus organisatsioonides peale. Ja äsja teostatud üliõpilaskonna reform kahjuks ei vähenda seda eraldumist, vaid sunnib uusi organisatsioone isegi veel juurde looma. Asja saaks parandada

vaid sel teel, kui õnnestuks edaspidi kõigi nende lugematute organisatsioonide tegevust nii sisustada, et nad kasvataksid oma liikmetes eraldumise asemel rohkem ühtekuuluvuse tunnet. Selleks peab aga mõtteviisides väga palju muutuma. See ei ole kerge.

Samas artiklis märgib autor ka kuuldusi üliõpilaskonna opositsioonilisest meeleolust kogu praeguse riikliku korra suhtes ja leiab, et seda ei olevat sugugi niipalju märgata kui räägitakse. Ja lõpuks märgib:

Meie akadeemilise noorsoo vaim aga on terve, nagu ta on terve kogu meie eesti rahval. Kui akadeemilises elus tuleb ette väärnähteid, siis ei ole see mitte inimeste, vaid süsteemi süü, mis neid väärnähteid aitab teostada.

Eks see olnud niisama ka poliitilises elus. Kui meil oli parteilise võitluse ajajärk, muutus sõber sõbralegi vaenlaseks. Nii pea aga, kui tervendati süsteem, muutus asi niivõrd, et nüüd isegi vanad vastased töötavad kõrvuti ja käsikäes ning neil ei tule enam meeldegil üksteise peale kõõrdi vaadata.

Nii kaugel peame jõudma kõigil aladel.

Missugune peaks akadeemilise elu jaoks see parem süsteem olema, seda „Vaatileja“ ei selgita.

Sellele artiklile sekundeerib 11. nov. „Päevalehes“ H. T. artiklis „Üliõpilaskonna ja ühiskondliku elu pahedest.“ H. T. arvab, et mõtteviiside muutmisele viivate teede leidmine ametikohtade täitmisel ei ole raske. Need teed oleksid:

1. Kandidaatide valik vabadele ametikohtadele võistluseksamite kaudu, ja

2. kitsenduste kaotamine, mis takistavad ajakirjandusel teostamast avaliku arvamise kontrolli ametiasutuste tegevuse järele.

Kui osutub võimatuks üliõpilaskonnast ja vilistlas-konnast kaotada eraldumise ja oma-meeste soodustamise tendentsi tema juurtes, peab ometigi suudetama lõigata selle pahe mürgiseid õisi. Ja seda saab teha just ametikohtade täitmisel. Prof. A. T. Kliimann avaldas juba mõni aasta tagasi soovitatava avaliku teenistuse seaduse põhijooned, mis meile tunduvad õige elulistena ja väärksid tõsist kaalumist. Meie arvates peaks leiduma ikka veel inimesi, kes eksamineerijatena suudaksid olla niivõrd objektiivsed, et kandidaatide tublidust ei suudetaks moonutada.

Ja teine kontrollivõimalus ametnike värbamise ja ametiasutuste tegevuse üle oleks ajakirjanduse sõnavabaduse laiendamine, millel oleks erakordselt suur tähtsus ajajärgul, kus parlamendi kontroll puudub. Et ajakirjandus ei saaks oma kontrolliga laskuda kuritarvitustesse ega insinuatsioonidesse, peaks ta olema vastutav kohtulikus korras, mitte administratiivses

korras, kuna muidu ta võib jääda siplena ikkagi selle-sama bürokraatia pihtide vahele, kelle näppudele on tõusnud tarvidus heita pilku.

Nende sammude astumisel oleme me kindlad, et niisugused pahed peagi kaovad, millele „U. Eesti“ on juhtinud kiiduväärsele tähelepanu. On kord lõigatud läbi oma-meeste upitamise õhin ja tõugatud ümber bürokraatia hiinamüür, võiksid ka üliõpilasorganisatsioonides endas hakata puhuma mõistlikumad tuuled ja eraldumise ning õnneküütmise asemel üliõpilaskonnas hakata juurduma ühtekuuluvuse, sõpruse ja tõsise teadusliku töö tendentsid. Sest siis saaks kõigile selgeks, et karjäär ühiskondlikkus elus ei olene mitte sellest, mis värvi mütsi keegi on kannud üliõpilaspõlves, vaid sellest, mis kellelgi tegelikult on mütsi alla jäänud.

„Vaba Maa“ juhtkirjanik L. kirjutab 28. oktoobril „kambakraatiast“:

„Organism laostus, kui tema keskused oma organite üle võimu ja nendega sideme kaotavad. Rahvas laostub, kui tema üksikud osad üksteisest eralduvad, omavahelise solidariteedi sideme kaotavad. Siis viib esimene tõuge ta kokkuvarisemisele, nagu läbimädanenud puu.“

Autor leiab, et meil on eriti levinenud selline hädaohtlik partikularism, mis ei tunne enam üldsust.

„Meiegi rühmad on „druusid“, kes räägivad ainult oma „usklikkudele“ ja kellel pähegi ei tule mõtet ka uskmatuid ümber veenma hakata. Ja milleks? Kuna nad aina esimeses persoonis (isikus) mõtlevad (meie propagandagi toimub enamasti ikka kõneleja, aga mitte kuulaja seisukohast), siis ei tule neil ettegi, et keegi võiks ka teisiti mõelda. Või kui — siis on see kahtlemata kaabakas, kellega ei pruugi arvestada.“

Meiegi ei taha võidelda — me tahame ainult võita ja võitu nautida. Ja seks oma ridu mitte laiemale levitada, vaid koomale tõmmata, et võimalikult vähes-tega oleks saaki jagada.“

13. novembril kirjutab sama autor uuesti „Vaba Maas“, puudutades uuesti küsimust, rõhutades aga juba, et „kambakraatia“ ongi see „Tartu vaim“.

„Kuid on olemas „Tartu vaim“ ühes teises mõttes: see on meie haritlaskonna eraldumise, partikularismi vaim, mille keskus asub meie ülikoolilinnas. Seal hinnatakse inimest eeskätt selle järele, kuhu ta kuulub. Alles siis tulevad isiklikud omadused.“

Tartus ei paista selles midagi paha olevat. See on seal vana traditsiooni romantikaga ilustatud. Sellega on kõik harjunud — noorte inimeste asi.“

L. arvab et see on kujunenud mingiks traditsiooniks, kuid kinnitab:

„Kuid ega meiegi selle traditsiooniga kaugele pääse. Eks etendanud meie „esimese vabariigi“ laostumisel see haritlaste partikularism väga silmapaist-

vat osa? Ja eks ole pinevused praegugi, nagu mitmel pool tunnistatakse, väga suured?“

Samas lisab ka juure:

„Kultuuriraditsioonidest ei saa aga nii kergesti üle — neid ei saa mehaaniliselt kaotada; neid tuleb orgaaniliselt asendada uutega. Eeskätt tuleks ravida nende kõige halvemaid avaldusi.“

Autor annab ka „kambakraatia“ vastu „rohu“: see on uus riigiteenistusseadus:

„Tartu partikularism avaldub kõige kurjemast küljest — Tallinnas, laostades üht riigiparaadi elulisemat osa, selle ametnikekorporatsiooni. Seepärast võeti isegi uude põhiseadusse uus § 32 p. 1 sisse, et ametnike komplekteerimine peab toimuma kandidaatide võimete ja ettevalmistuse järele.“

„Eriti mõjukalt toetas uut §-i peaministri k. t. K. Eenpalu, kes näitas, et korraliku riigiteenistusseaduse puudumisel meie ametkondi pahatihti on komplekteeritud elukogemusi ja praktikat arvestamata. Erandiks olevat mõned ametid, nagu sõjavägi, kohus, politsei, advokatuur, kus vanast pärit teissugune kord. Edasijõudmiseks ei andvat praegune riigiteenistusseadus mingit kindlustust ja „onupojaloliitika“ üle olevat palju etteheiteid ja meeleepaha.“

Neil sõnadel on tuline õigus. Nagu kuulda, on meie ülikooli jõud mõne kava uueks riigi teenistusseaduseks juba väljagi töötanud. Jääb soovida, et uue põhiseaduse uus § peatselt teostamist leiaks ja seega tähtis praktiline samm astutaks meie riigiparaadi, kui ka meie haritlaskonna tervendamiseks.“

Sellele kirjutisele vastab 18. novembril „Postimehe“ juhtkirjanik J. K., kes ei eita uue riigiteenistusseaduse vajalikkust, kuid lisab ka juurde:

„Kuid ei saa panna lootusi ainult uuele seadusele. Avalik võistlus ja eksamid aitavad palju. Kõigil juhtudel ei kõrvalda nad siiski etteheidete tekkimise võimalusi. Nimelt nooremate ametnikkude teenistusse tulekul. Siin võib tekkida olukord, et mitu võrdse haridusliku ettevalmistusega kandidaati sooritavad eksamidki võrdsete tulemustega ja nende seast ühe valikul võib mõju avaldada „onupojalikkus“ suguluse, tutvussidemete või konvendi-vendluse näol.“

Siin võiks akadeemilistel organisatsioonidel olla suhtumise muutuse korral isegi tänuväärne osa. Nad võiksid „onupojalikkuse“ esimese kahe liigi — suguluse ja tutvussidemete — kahjutukstegemiseks kaasa aidata sel teel, et nad oma liikme isiku ja tema senise käitumise kohta annaksid objektiivset ja erapooletut informatsiooni, et kergendada õiget valikut. Selleks on aga tõesti tarvis, et meie akadeemiline haritlaskond kuulutaks kadu igasugusele „klike-vaimule“ enda keskel ja hindaks isikut tema väärtuse järgi, vahet tegemata „oma“ ja „võõra“ vahel, eriti kui seda nõuavad kogu rahva huvid.“

Kas võime loota seesugust hingelaadi oma kasvavalt haritlaskonnalt? Vahest siiski!

Praegu ülikooli tulijad noored peaksid kurikuulsa haritlaste üleproduktiooni tõttu olema teadlikud sellest, et ülikooli diplom ei ole pirukas. Uus riigiteenistuse seadus peaks kaasa aitama ka sellele, et piruka-seemneks ei peetaks konvëndikorteri uksevõtit. Praegugi kaaluv osa noori ei õpi mitte pirukanälja pärast, vaid tõsise haridustahte pärast. Haridusminister ütles: „Haridus ei ole mingi absoluutne väärtus. Kui gümnaasiumist ja ülikoolist läbikäinud noor lõpuks ainult mõne uksehoidja kohaga rahul peab olema, siis on tema energia maha visatud.“ Haridusminister on siin iseloomustanud küsimuse majandusliikku külge nii ühiskonna kui ka üksikisiku seisukohalt. Meie ei taha aga uskuda, et hariduskorralduse juhi sõnadest võiks aru saada, nagu ei oleks haridus — omandatuna mitte tehniliste teadmiste, vaid enda vaimse arendamise pärast — absoluutne väärtus, kui võrrelda teda varadega, mida söö-

vad koi ja rooste. Kui hariduse reform, millest kõneles haridusminister, meenutab noortele igal sammul, et ühiskond vajab kutseharidusega töötajaid, siis peaks see küll mõjuma pikapeale selles suunas, et ülikooli tulevad ainult need, kes tunnevad janu kõrgema hariduse kui selles mõttes absoluutse väärtuse järele ja ei looda kergele „äraelamise“ võimalusele diplomi ja tutvuste abil. Niisuguste noorte seas peaks valitsema pääsema mõtteviis, mis haritlast sunnib ühiskonna teenistusse mitte rahalise palga, vaid vaimse huvi pärast ja tahtest anda oma võimete kohaselt parimat oma rahvale.

Niisugused tulevikulootused, mida julgustavad ka praegu paljud meie noortest, ei õigusta aga tegevusest praeguste puuduste puhul. Siin ei saa aga loota ainult seadustele, vaid haritlaskonnal peab jätkuma head tahet vaadata peeglisse ja näha oma vigu, et neid parandada.

Prof. A.-T. Kliimann uuest ülikoolide seadusest

„Akadeemia“ nr. 4 toob ära prof. A.-T. Kliimanni analüüsiva ja normikriitilise sõnavõtu Ülikoolide seaduse kohta, milles ta käsitleb seaduse üliõpilaskonda puutuvat osa. Prof. A.-T. Kliimann võtab aluseks Ülikooli seaduses oleva üliõpilaskonna legaaldefiniitsiooni, tuletab sellest üliõpilaskonna definiitsiooni teadusliku määrangu ja seda aluseks võttes käsitleb 1) Üliõpilaskonda üldorganisatsioonina, milles eriti vaatleb üliõpilaste organiseerimise moodust ja organiseerumispriintsiipide normikriitilist analüüsi, 2) Üliõpilaskonda personaalse organisatsioonina, selle priintsiibi rakendust Üliõpilaskonnas ja selle priintsiibi normikriitilist hinnet, 3) Üliõpilaskonda enesekorraldava organisatsioonina, neid aluseid, mis need küsimused moodustavad ja enesekorralduse õiguse ulatust ning lõppeks 4) Üliõpilaskonda kui avalikõiguslikku organisatsiooni, kui sundorganisatsiooni ja üleminekut sesse korda, mida uus seadus ette näeb.

Peab tähendama, et prof. A.-T. Kliimann Ülikoolide seaduse tõlgendamiseks on selle palju arusaadavamaks teinud neile, kelle kohta seadus peatselt rakendub, kuid seda normikriitilist analüüsi tuleb küll lugeda vaid teatud eelteadmistega käibivaist õigusteaduslikest mõistetest, muidu võib saada mulje, et Ülikoolide seadus on varjatud võimalus kõiksuguste olukordade kujundamiseks, kui aga vastavad

oskused on olemas juriidiliste mõistete sellekohaseks reastamiseks. Kui gi pole prof. A.-T. Kliimanni analüüsis midagi otsest väärast, peab siiski nimetama mõnda äärmust mõne normi ja mõnede sätete vaatlusel, mille juurde on asutud valjult-normativistlike priintsiipidega, tuues esile normi rakendamiseks äärmusjuhu ja vaadates siis selle sobivust normiga.

Selliste valjult-normativistlike olukordade ülesehitamisega luuakse õigusliku äärmusega tardumusolukord, milline on asutud valjult-normativistlike priintsiipidega, tuues esile normi rakendamiseks äärmusjuhu ja vaadates siis selle sobivust normiga.

Selle kõigeaga aga ei eitata, et autor selgelt esile on tõstnud need õiguslikud priintsiibid, millele on rajatud uus Ülikoolide seaduses üliõpilaskorraldusorganisatsioonide nii üld- kui üksikorganisatsiooniline raking ja pädevus.

Seaduses antud legaaldefiniitsioonist, et „kõik üliõpilased koos moodustavad ühiste kasvatusliikude, kultuuriliste ja majandusliikude huvi, sihtie ja ülesannete teostamiseks Üliõpilaskonna...“ tuletab autor analüüsi teel legaaldefiniitsiooni asendava teadusliku mõiste: Üliõpilaskonda on personaalsele priintsiibile rajatud, enesekorraldamise õiguse alusel teotsev üliõpilaste avalikõiguslik üldorganisatsioon, sest et Üliõpilaskonna

liikmeskonda kuuluvad eranditult kõik üliõpilased, sellega pole Üliõpilaskonnast suuremat, kõrgemat ja üldisemat üliõpilaste organisatsiooni. Teiseks tema teotsemisala moodustavad enesekorraldamisküsimused; kolmandaks üliõpilaskonna liikmeskond määratakse personaalsuse momendi järgi. Lõpuks, et ta on avalikõiguslik organisatsioon, nähtub sellest, et ta neil alusel teotseb ja kõiki avalikõiguslikke vahendeid oma taotlusis kasustab.

Üliõpilaskonna rakingus märgib autor, et see on rajatud üliõpilaste eriorganisatsioonidele, üliõpilaskonventidele ja et ta teotsemisala avaldub dualism Üliõpilaskonna Esinduse ja Üliõpilaskonna Vanematekogu vahel. Neile on superordineeritud Kuraator abiga.

„Kuraator ühes oma abiga on Üliõpilaskonna asjas passiivseks organiks, täites Üliõpilaskonna organite, aga ka üliõpilaskonventide tegevuses peamiselt inspektori ülesandeid. Sellevastu Vanematekogu ja Esindus on Üliõpilaskonna aktiivsed organid. Vanematekogu on nõuandvaks ning kaasaaitavaks instantsiks Esindusele, aga teatavas küsimusis ka ainuotsustajaks organiks. Üldiselt on aga Vanematekogu Esinduse tegevuse alal pidurdavaks teguriks.“

Organiseerumispriintsiipe normikriitiliselt analüüsides leiab autor, et seadusega loodud instituudid, Esin-

dus ja Vanematekogu, pole rajatud puhastele in teoria kehtivatele printsiipidele nii nende loomisel kui ka pädevuse andmisel, mispärast on karta, et nende institutiivide organid ei funktsioneerid häringuteta.

„Esinduse moodustamise aluseks on võetud delegaatide printsiip. See organiseerumispriintsiip tähendab seda, et suurema ühiku kõrgem organ moodustatakse väiksema ühikute poolt lähetatavatest esindajast. Puhtal kujul rakendusele tulles see põhimõte tahab, et iga ühik lähetaks vaid ühe esindaja niiviisi moodustavasse kolleegiumi. Üliõpilaskonna rakingus see printsiip pole aga leidnud kasutamist selles sisus.

Esiteks kalduatakse kõrvale sellega, et väiksemaile üliõpilaskonventidele ei võimaldata iseseisvat esindajat. Teiseks tuleb nähtavale kallak proportsionaalsuse poole selles, et igast üliõpilaskonvendist lähetatakse Esindusse üks täisõiguslik esindaja iga täis neljakümne liikme pealt, seega ühest suuremast üliõpilaskonvendist mitu esindajat — delegaati. Proportsionaalsuse jämeda koelisuus avaldub aga selles, et suurema üliõpilaskonventide hääle ülejääke (neljakümnele jagamisel ülejäävate liikmete arvu) ei arvestata, s. o. ei lubata ka nende ärakasutamiseks omavahelist liitumist. Haldusõigusteadus peab õigeks rakendada delegaatide printsiipi ainult ühel juhtumil ja nimelt siis, kui saadikuist moodustatava kõrge organid pädevus piirduvad ainult nende ühikute asjadega, kust saadikud tulevad. Üliõpilaskonna rakingus delegaatide printsiip on aga kontradiktorses vastuolus Üliõpilaskonna mõistega.“

Üliõpilaskonna Vanematekogu on rajatud kommissaarsuse-priintsiibile, milline oma loomiselt ka puhtakujuline pole, sest ühikpoolt lähetatava ametiisiku kandidatuur esitatakse alamalt poolt.

Kuraatori, ta abi ja konventi vanema saamisel tähendab prof. A.-T. Kliimann, et sõnad esimeste kohta „valib Vanematekogu“ ja „valib üliõpilaskonvent“ on vaid paljas seaduse fraas, kuna vanema määrab Vilistlaskogu suvaliselt ja kuraator abiga on ametisse määratav ülevalt poolt.

Üliõpilaskonna rakingut hinnates tõusetab autor küsimuse, milleks oli vaja üliõpilaste ühtlases üldorganisatsioonil luua kaht enam-vähem

iseseisvat, kuid oma pädevuselt eba puhtalt eraldatud eriorganit, kellele vahel alati konfliktid on võimalikud. Ta leiab, et vanematekogu ei taotle üliõpilaste erihuvisid, vaid hoopis kõrvalisi sihte, milleks märgib Vilistlaskogude sissetungi üliõpilaste organisatsioonidesse. Ühtlasi uus Üliõpilaskonna rakingus soodustavat eriorganisatsiooni isegi Üliõpilaskonna, kui terviku ees ja organiseeritult organiseerumata ees.

Jatkuvast vaadeldes Üliõpilaskonda, mis seaduse legaaldefiniitsiooni järgi on rajatud personaalsele printsiibile, ei leia need alused edasises seaduse käigus küllaldast rakendust sellega, et kõigile üliõpilastele pole antud võrdseid õigusi, mistõttu ühed üliõpilased — organiseerumata — moodustavad n. n. passiivliikmete ja organiseeritud nn. aktiivliikmete rühmi. Kuigi kõik üliõpilased organiseeruks, tähendab autor, jääks juriidiliselt siiski püsima eelõeldud olukord, kus ühed on eelisõigustega üliõpilaskondlikus elus.

Hinnates seda personaalsele printsiibi rakendusmoodust ütleb autor, et „seda pole rakendatud sellises sisus, milles ta vastaks Eesti riigi põhikorras esinevatele nõudeile. Nii senine kui ka Rahvuskogu poolt antud Eesti Vabariigi Põhiseadus nõuab, et kõik eesti kodanikud oleksid seaduse ees võrdsed. Egalité-printsiip ehk võrdse õiguse nõue tähendab seda, et ühes ja samas faktilises või juriidilises olustikus asuvaid kodanikke varustatakse ühesuguste õigustega ning koormatakse ühesuguste kohustustega... Kõik üliõpilased on kohustatud maksma makse Üliõpilaskonna hääks võrdse määralt. Kõik üliõpilased aluvad võrdsest kõigile korraldusile Üliõpilaskonna asutisilt ja ametnikelt. Kõik üliõpilased asuvad ühtlases juriidilises olustikus. Kuid sellest hoolimata pole neil võrdseid õigusi.“

Käsitledes Üliõpilaskonda kui enenastkorraldavat organisatsiooni, autor rõhutab neid tegevusalasid, mis uue seadusega antakse üks suuremal, teine vähemal määralt üliõpilaskonnas organisatsioonidele superordineeritud instantside otsustada. Seaduseteksti, mis korraldab enesekorraldamise küsimust, leiab ta olevat üsna avarama raamiliise, kuid kui arvestada üliõpilaste huvides teotsevate organite juriidilist positsiooni, siis võib see õigus tegehkul rakendamisel osutada

õige kitsapiiriliseks. Eriti rõhutab autor sõltuvust majanduslikes küsimustes. Samuti õiguse mõistmise ja määrusandlusega seotud asjus näeb ta Vanematekogu Üliõpilaskonna tõelist pere-meest.

„Märksa halvem on lugu enesekorraldusõiguse rakendamise üliõpilaskonventides. Neis võib üliõpilaskonventi vanem tegelikult täiesti suvaliselt ja peremehelikult juhtida ja valitseda üliõpilasi. Vilistlasena ta on võimeline soovi korral viima iga vähegi tähtsa küsimuse vilistlaste kätte. Ses juhul astuks üliõpilaste asemele Vilistlaskogu juhatus, kes dikteerib üliõpilaskonventidele oma korraldised ja otsused, millele ollakse kohustatud alluma. Üliõpilaskonventi täielikus subordiinatsioonis Vilistlaskogu juhatusele avaldub suur hirm üliõpilaste isetegevuse printsiibi ja enesekorraldusõiguse kasutamise ees.“

Et Üliõpilaskond ja üliõpilaskonventid on asetatud teiste avalikõiguslike organitega kindlasse astmes-tilku ja tegevuseks kasustavad avalikõiguslike vahendeid, siis prof. A.-T. Kliimann nimetab Üliõpilaskonda üliõpilaste avalikõiguslikuks organisatsiooniks. Selle organisatsiooni leiab ta olevat kohusliku vaid siis, kui see juba loodud on, kuid loojatele, st. praegustele üliõpilastele ta on vaid fakultatiivne.

Vanematekogu luuakse vilistlaskogude ja Esindus üliõpilaskonventide poolt, kuid „teoreetiliselt on mõeldav, et ükski ülemalloendatud sõltumustegureist ei avalda mingit aktiivsust Üliõpilaskonna loomiseks. Siis jääbki viimane ellu kutsumata, sest praegu kehtiv haldusõigus ei tunne ühtki avalikõiguslikku vahendit, millega saaks kedagi selleks sundida.

Eriti halb on teoreetiliselt lugu vilistlaskogudega. Nad on teatavasti eraorganisatsioonid, kes teevad, mida soovivad. Vähemalt Ülikoolide seaduse ei saa neid kohustada milleski...

Olgu tähendatud, et need senised üliõpilaskonnas organisatsioonid, kes tahavad osa võtta uue Üliõpilaskonna loomisest, peavad tahestatmatult ümber korraldama üliõpilaskonventideks. Ümber korraldunud erisihiliseks üliõpilaskonnas organisatsioonideks, nad ei eviks mingit õigust kaasarakkimiseks Üliõpilaskonna organite moodustamisel.“

Eesti üliõpilased välismaal

Haridusministeeriumi andmeil õppis eesti üliõpilasi välisriikides 1933./34. õppeaastal 149, 1934./35 — 170, 1935./36 — 128, 1936./37 — 162 *). Käesoleva õppeaasta kohta pole pilt veel täiesti selgunud, on aga põhjusi arvata, et see, võrreldes eelmiste aastatega, tänavu oluliselt ei muutu. 1. juulist kuni käesoleva ajani

on registreeritud ministeeriumis ligi poolteistsada välismaal edasiõppijat.

Mida õpib eesti üliõpilane välismaal?

Eeskätt tehnilisi teadusi. Möödunud õppeaastal, 1936./37, langes 162-st edasiõppijast tehnilistele aladele tervelt 98.

Ala	Saksamaa	Prantsusmaa	Inglismaa	Soome	Poola	Austria	Tšehhoslovakkia	Danzig	Belgia	Rootsi	Kokku
Mehaanika (Masinaehitus)	11	1	—	—	4	2	3	2	—	—	23
Tekstiiltehnika	7	—	2	—	—	2	2	—	2	—	15
Ehitustehnika	2	—	—	1	5	1	3	2	—	—	14
Elektrotehnika	6	3	—	—	—	—	2	3	—	—	14
Arhitektuur	4	—	—	—	2	—	2	2	—	—	10
Lennuasjandus	7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8
Tehniline keemia	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5
Värvimise ala	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Raadiotehnika	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Mäekaevandus	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Kaubandusteadus	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4
Paberitööstus	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Kunstikroovi ala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	45	5	2	1	12	7	12	10	3	1	98

Teisi alasid õpitakse tunduvalt vähem, eriti neid teadusi, mida on võimalik samasuguse edukusega õpida kodumaal.

Oluliselt on viimasel ajal muutunud õppemaade valik. Aastaid seisis eesti üliõpilaste rohkuselt esirinnas Tšehhoslovakkia (Brno ja Praha ülikoolid), mil-

*) Kõik tähendatud aga ka alljärgnevat arvud ei pretendeeri absoluutsele täpsusele. Ministeeriumil on võimaldunud välismaal edasiõppijaid registreerida ainult sel määral, kuivõrd nad on pöördunud ministeeriumi poole kaasabi saamiseks Eesti Pangast välisvaluuta nõutamiseks. Tõenäoliselt õpib välismaal ka teisi, kes hangivad välisvaluutat mujalt.

lele järgnesid Saksamaa, Poola, Prantsusmaa, Soome, Austria jne. Nüüd on esimesele kohale kerkinud Saksamaa, jättes Tšehhoslovakkia koguni viiendaks. Kui 1934./35. õppeaastal Tšehhoslovakkias õppis eestlasi 40, siis oli neid seal möödunud aastal vaid 12. Üheks mööduandvaks põhjuseks, miks üliõpilaste arv Tšehhis kahaneb, peetakse sealset pikka õppekursust.

1936./37. õppeaastal õppis eesti üliõpilasi Saksamaal 65, Prantsusmaal 15, Inglismaal 14, Poolas 13, Tšehhoslovakkias 12, Austrias 10, Danzigi vabalinnas 10, Soomes 9, Belgias 4, Ungaris 4, Šveitsis 3, Rootsis 2 ja Itaalias 1.

LÄTI VABARIIGI AASTAPÄEVA PÜHITSEMINE KORP. UGALAS.

Korp. Ugala ja Läti korp. Tervetia vahel on ilusaks kombeks oma konvendi liikmeskonnale ja kutsutud külalistele korraldada vastastikkuseid Vabariigi aastapäevade aktusi.

Neljapäeval, 18. nov. oli korp. Ugala konvendi korteris korraldatavale Läti Vabariigi 19. aastapäeva-aktusele kogunenud arvukalt vilist-

lasi, kaasvõitlejaid, konvendi daame ja naiskorporatsioonide esindajaid. Külalistena olid aktusele sõitnud korp. Tervetia vilistlane Stagers ja kaasvõitleja Siiede.

Aktuse avas tervitusega konvendi esimees ksv. Z u p s m a n n, mille järele ksv. H. S e i n esitas läti kaasvõitleja Siiede poolt koostatud eestikeelse referaadi teemal: „Läti Vabariigi ajaloost, vabadusvõitlusest ja sellele järgnevast riiklikust kor-

raldusest kuni käesoleva ajani“. Ettekanne kestis üle tunni.

Referaadi järele võttis sõna vilistlaskogu esimees vil. Haabpiht, kes lühidalt puudutas naabermaade koostöö tähtsust. Sõnavõtule järgnes Läti Vabariigi hümn. Lõppsõnu ütles korp. Ugala välistoimkonna juhataja vil. Viik, mille järele lauldi Eesti Vabariigi hümn.

Aktusele järgnes omavaheline seltskondlik koosviibimine.

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli lõpetasid:

Loomaarsti-teaduskonnas — Helmi Soman n.

Õigusteaduskonnas — Albert Rammul (c. l.); Paul Palla (c. l.).

Filosoofiateaduskonnas — Rosalie Eres, Nora Humal, Jutta Lender, Aino Martin, August Kull (c. l.), August Põld.

Majandusteaduse osakonnas — Ida Aleksius (c. l.), Hilda Kadapik, Anti Kivari, Viktor Ruut.

Kinnitati ametisse:

Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi noor. ass. k. t. R. Laube, Nahapoliikliiniku noor. ass. L. Nurmand, Ülikooli apteegi aj. farmatseut H.

Paldrok, Mineraloogia- kab. van. ass. VI. Paul.

Ametisse kinnitati:

van. ass. k. t.-ks Kaubandusõiguse alal A. Rammul, I Sisehaiguste-kliiniku noor. ass.-iks H. Hõhlein, II Sisehaiguste-kliiniku noor. ass. O. Vaikna sama kliiniku van. ass. k. t.-ks, II Sisehaiguste-kliiniku noor. ass.-ks A. Mõlle, Füüsika-instituudi aj. abijõududeks E. Suits ja V. Muld, Tegel. zooloogia kab. noor. ass. k. t.-ks A. Eenlaid.

Edasi kinnitati ametisse:

Histoloogia-inst. van. ass. dr. phil. nat. Lydia Teiss, II Haavakliiniku aj. abijõud Joh. Sprenk.

Vabastati ametist

omal palvel: II Sisehaiguste kliiniku van. ass. F. Kienast, Füüsika-instituudi aj. abij. V. Otsman.

Diploomitud edasiõppijaks

filosoofia alal kinnitati edasi R. Kulpa.

Teaduslikuks stipendiaadiks

botaanika alal kinnitati H. Stegman.

Mag. phil.

astme omandas Irma Tschakkar (magistritöö: „A Comparative Study of the Use of Colour-Names by Some English Poets“).

Mag. phil. E. Laugaste

kinnitati diplomitud edasiõppijaks rahvaluule alal.

NELI UUT ÜLIÕPILASORGANISATSIOONI REGISTREERIMISEL

Ülikooli valitsusele on esitatud registreerimiseks nelja uue üliõpilasorganisatsiooni põhikirjad. Organiseerumate üliõpilaste büroo poolt on koostatud meesüliõpilaste üliõpilasühing „Egalitase“, segaorganisatsiooni „Eesti Üliõpilasühingu“ ja „Eesti Naisüliõpilaste Ühingu“ põhikirjad.

Registreerimiseks on veel esitatud Eesti Üliõpilasseltsi „Veljetari“ põhikiri. Nimetatud üliõpilasorganisatsiooni on kuuldavasti koondunud peamiselt nais korporatsioonidest lahkunud üliõpilased.

UUSI PROFESSOREID JA DOTSENTE.

Ülikooli nõukogu koosolekul valiti arstiteaduskonna kogu esitisel günekoloogia ja sünnitusabi erakorralliseks professoriks dr. med. R. Kleitsman, kes toimis seni eradotsendina ja naistekliiniku vanema assistendina.

Eripatoloogia, diagnostika ja teraapia (polikliinik) dotsentuurile valiti kandidaatideks eradotsent dr. med. A. Arrak ja dr. med. F. Lepp.

Õigusteaduskonna kogu esitisel valiti käitismajanduse senine dotsent mag. Ed. Poom samale õppetoolile professori k. t. 3 aastaks.

Põllumajandusteaduskonna kogu ettepanekul valiti agrarpoliitika ja ühistegevuse dotsendiks mag. Peeter Rubel põllutöoministeriumist.

Kõik valitud isikud esitatakse kinnitamiseks riigihoidjale.

EKSMATRIKULEERITI 800 ÜLIÕPILAST.

Nimekirja jääb ümmarguselt 3000.

Ülikooli valitsuse poolt on tänavu sügissemestril eksmatrikuleeritud õppemaksu mittetasumise ja õpingutest teadmata põhjusil eemalejäämise tõttu natuke üle 800 üliõpilase, mille arv on peagu võrdne eelmiste aastate sama aja eksmatrikuleeritute

arvuga. Peale eksmatrikuleerimist on jäänud üliõpilaste arv ümmarguselt 3000. See arv on võrdne möödunud aasta immatrikuleeritud üliõpilaste arvuga 1. detsembriks. Nii näib immatrikuleeritud üliõpilaste arv kujunevat meil kindlaks päris järjekindlalt 3000-le.

5 õppejõudu alustasid protsessi „Koduülikooliga“.

Ajalehete teadete järgi on 5 Tartu Ülikooli õppejõudu - prof. Kant, Vaabel, Kadari, Kurtšinski ja Leesment oma voliniku kaudu pöördunud kohtu poole nõudega võtta A. Aasa kohtulikule vastutusele autoriõiguse rikkumise pärast. Teatavasti on A. Aasa „Koduülikooli“ omanik, kes kirjastab Tartu Ülikooli õppejõudude loenguid.

Õppemaksust vabastati ligi pooltuhat üliõpilast.

Viimasel Ülikooli valitsuse koosolekul vaadati läbi ja tulid otsustamisele käesoleval semestril sissetulnud õppemaksust vabastamise ja stipendiumi soovijate palved.

Õppemaksust vabastati kokku 217 üliõpilast terve õppemaksu ulatuses, 80 üliõpilast vabastati poole õppemaksu tasumisest ja 128 üliõpilast said stipendiumi ja vabastati ühtlasi ka õppemaksust. Peale selle on veel vabastatud vähemal määral Vabaduse Risti kavaleride, invaliidide, ülikooli personaali jne. lapsi.

Stipendiumide suurus on 35.50 kuni 75 krooni semestris. Tänavu oli rahuldumata jäetud sooviavalduste arv suhteliselt väiksem kui möödunud aastal, samuti oli esitatud ka palveid vähem.

Üliõpilasorg.-ide sügispidustusi.

13. ja 14. nov. pühitses korp. Rotalia oma 24. aastapäeva. Pidustusist võtsid osa ka sõpruslepinglased Varssinaissuomalainen Osakunta liikmed Helsingist.

Samal ajal toimusid ka korp. Sakala 28. aastapäeva pidustused Hämmäläis Osakunta esindajate osavõetuga.

Eesti üliõpilaste Selts pühitses oma traditsioonilist mardipäeva perekonnaõhtu ja omavahelise koosviibimisega.

Samal ajal toimusid veel ka Eesti Naisüliõpilaste Seltsi 26. aastapäeva pidustused, millest võttis osa 7 sõpruslepinglast Etelä - Suomalainen Osakuntast.

EÜS-i Pärnu koondise koosviibimine.

Eesti üliõpilaste Seltsi Pärnu koondisel oli 3. nov. Eesti Klubi ruumes oma järjekordne koosolek ja sellele järgnev omavaheline koosviibimine. Koos viibisid enamus Pärnus olevatest EÜS-i vilistlastest ja ksv! ksv! Külalistena viibisid koosolekul ka EÜS-i Viljandi vilistlased ringkonnakohtu esimees Tepandi ja ringkonnakohtu liige Amon.

TÕSTETI ÕPPEJÕUDUDE PALKU.

Riigihoidja dekreediga 12. novembrist anti Tartu ülikooli ja Tallinna Tehnikainstituudi õppejõudude ja erapalgaliste teenijate tasude seaduse muutmise seadus, mille põhjal tõusevad vähe õppejõudude ja eripalgaliste teenijate tasud. Ülikooli ja Tehnikainstituudi õppejõudude palgade korraldamine oli tarvilik ühenduses hiljutise riigiteenijate tasude kõrgendamisega.

Uued palgad Tartu ülikoolis oleksid: korralisel professoril 320 krooni kuus, erakorralisel professoril ja professori kohustetäitjal 270, dotsendil 240, dotsendil kohustetäitjal 205, proffektoril, astronoom-observaatoril ja õpetatud aednikul 180, eriainete õpetajal 165, lektoril filosoofiateaduskonnas 150 krooni kuus.

Uued palgad Tallinna Tehnikainstituudis oleksid: korralisel professoril 340 krooni kuus, erakorralisel professoril ja professori kohustetäitjal 290, dotsendil 260, dotsendi kohustetäitjal 210 ja eriainete õpetajal 170 krooni kuus.

Uusi korralisi professoreid.

Riigihoidja otsusega kinnitati Tartu ülikooli rooma õiguse erakorraline professor dr. jur. Ernst Ein samale õppetoolile korraliseks professoriks;

Tallinna Tehnikainstituudi keemilise tehnoloogia erakorraline professor dr. Jaan Kopville samale õppetoolile korraliseks professoriks;

Tallinna Tehnikainstituudi jõumasinate ja soojusmajanduse erakorraline professor ins.-tehnoloog Evald Maltenek samale õppetoolile korraliseks professoriks;

Tallinna Tehnikainstituudi matemaatika ja mehaanika erakorraline professor dr. phil. nat. Jüri Nuut samale õppetoolile korraliseks professoriks;

dr. med. vet. Elmar Vau Tartu ülikooli loomaarstiteaduskonna anatoomia, embrioloogia, histoloogia ja võrdleva anatoomia dotsendiks 3 aastaks.

Tallinna stipendiaadid Tartu ülikoolis.

Tallinna linnavalitsus kinnitas linna stipendiaatideks Tartu ülikooli juures — usuteaduskonnas: Albert Kukk, Hilda Mirka ja Konrad Vehm; õigusteaduskonnas: Oskar Mander ja Edgar Talvik; majandusteaduskonnas: Leida Viik; arstiteaduskonnas: Ott Kersalu, Hans Kuisk, Lembit Norviit; rohuteaduse osakonnas: Hilma Ploompuu; filosoofiateaduskonnas: Armin Kukk ja Aleksander Raid.

Üliõpilasseltside Vilistlaskogude

5. aastapäeva

pühitseti 28. novembril. Kell 1 päeval peeti „Vanemuises“ kinnine pidulik aktus. Õhtul oli „Vanemuise“ kontsertsaalis ball.

REKTOR J. KÖPU ELUSUURUNE MAAL ÜLIKOOLILE.

Kujutavate kunstide sihtkapitali valitsuse deponeerimisel sai Tartu ülikool suure õlimaali ülikooli kauaaegsest rektorist prof. J. Kõpust tema elusuuruses. Autoriks on kunstnik E. Oie.

Väärtuslik deponaat asetatakse ülikooli raamatukogu seinale.

AKADEEMIL. ÜHISTEGEVUSE SELTS KUULUTAS VALJA AUHINNATÖID.

Akadeemilise ühistegevuse Seltsi uus juhatus oma koosolekul jaotas juhatusliikmete ametid järgmiselt: Esimeheks Friedrich Malm, abiesimeheks Konrad Kongo, laekuriks Arvo Horm, kirjatoimetajaks Illis Paabo ja abikirjatoimetajaks Artur Feldmann.

Ühtlasi otsustati, arvestades sellega, et Eesti ühistuasjandust käsitlevat teaduslikku kirjandust on vähe, kuulutada välja peale Tartu ülikooli poolt AÜS-i nimel väljakuulutatud auhinnatööd veel järgmised auhinnatööd:

- 1) Tarbijateühistute omatööstus Eestis.
- 2) Ühistuasjandus rahvusliku kapitali loojana Eestis.
- 3) Ühistulise panganduse osatähtsus Eestis.
- 4) Ühistulise finantseerimine.
- 5) Erapooletuse põhimõtte ühistuasjanduses.

Soovijail on võimaldatud kokkuleppel AÜS-i auhinnatööde korraldamise ja hindamise toimkonnaga kirjutada töid ka teistel teemadel.

Auhindadeks on määratud: 1. auhind kr. 100, 2. auh. kr. 50 ja 3. auh. kr. 25 iga teema kohta. Tööde esitamise tähtpäevaks on 1. nov. 1938.

Tartu ülikooli poolt on AÜS-i nimel välja kuulutatud auhinnatööd, teemal: „Piimaühisuste kulud meil ja mujal“, mille esitamise tähtpäevaks on 1. okt. 1938. a.

Aasta Üliõpilaskonna Ajutist Juhatus

HEINO SEIN

Oktoobrikuu 28-ndal päeval möödus aasta sellest, mil Üliõpilaskuraatori kokkukutsel praegune Üliõpilaskonna Ajutine Juhatus pidas esimese koosoleku. Kuna seisame uuele korrale ülemineku eel, ei oleks üleliigne pilku heita vaheaegset üliõpilaskondlikku tööd kandnud Ajutise Juhatusse saamisloole ja tegevusele, mille kohta aruanne järgneb volituste üleandmisel.

Ajutise Juhatus tegevusse astumise põhjuseks oli haridusministeeriumi telefonogramm nr. 210 — 15. okt. 36. a., millega katkestati Üliõpilaskonna XV Edustuse ja selle Juhatus tegevus. See telefonogrammiline korraldus põhines 14. okt. Vabariigi Valitsuse koosolekul vastuvõetud ja Riigivanema dekreedina kehtima pandud Ülikooli Seaduse Muutmise Seadusel.

Selle järele Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus ja Juhatus lõpetasid oma tegevuse seaduse kehtimatahakkamisega. Kuni seaduses tähendatud määruste kehtimapanemiseni ja uue Üliõpilaskonna põhikirja kinnitamiseni ning nende alusel üliõpilaskonna esinduse ja juhatus moodustamiseni ja tegevusse astumiseni pidi täitma Üliõpilaskonna Edustuse ja Juhatus ülesandeid, valitsema üliõpilaskonna varasid ja juhtima üliõpilaskonna ettevõtteid ajutine juhatus. Ettenähtud kujul koosnes juhatus kuraatorist ja 7 liikmest, nendest igaks ise teaduskonnast. Töötama pidi ajutine juhatus haridusministri poolt antud kodukorra alusel.

Jälgides hr. Rektori üleskutset organisatsioonide esimeestele ning tundes selleks kohustust, võtsid EKR ja vähemusrahvused enda peale ajutise üleminekuaja korraldused. Nendele liitusid üksikud isikud seltside ringkonnast. Senise korralise esinduse tegevuse katkestamises ei nähtud endile mingisugust umbusalduse avaldust, sest tunni, et selleks ei ole antud põhjust. Nii ei olnud ka alust ajutise korralduse tööst eemalejääjate lootusel, et EKR ringkonnad peaksid samuti toimima nagu nemad.

Teisest küljest kuuldus hiljem häält, et mõningatele kaasatöötada-soovijale ei olevat seda võimaldada ja nemad pidanud „neist olenemata põhjustel“ eemale jääma.

Kui üliõpilaskuraator suuremate org-ide esimehed enda juurde kutsus ja küsis, kas nemad ei saaks anda endi org-idest kaasvõitlejaid, kes kaasa töötaksid Ajutises Juhatuses, siis oli sellega ametlik ettepanek tehtud mitte üksikutele isikutele, vaid organisatsioonidele ja langeb ära vabandus, et praegu eemalseisvatele ringkondadele ei võimaldatud kaasatöötamist.

Igatahes on selleks algusest peale võimalus olnud ja on seda ka kuni tänapäevani. Arvestades kõiki neid asjaolusid, kus üliõpilaskonnas tekkisid teraval kujul kaks leeri ja osa üliõpilaskonnast jäi esinduse moodustamisest eemale, ei olnud õhkkond põrmugi soodne, milles ajutine juhatus asus tööle. Kuid kohusetunne ja kindel tahe tööd üliõpilaste endi poolt jatkata — olles ühtlasi teadlik üliõpilaskondliku reformi vajadusest — tõi kokku vajaliku arvu organisat-sioone.

Teisest küljest aga ühised raskused ja üksteisega sobivad kaasvõitlejad aitasid luua tegutsemistahte ja üksmeele.

Kui varem on kõneldud isikuvallimise printsibi üksteisega sobivuse ja eduka töö mõttes, siis on see teostatud Ajutises Juhatuses. Sellest olenevalt on ka tegevus olnud tulemusrikas. Ajutisel juhatusel on olnud õnn, et tema pääle on langenud lühiaegselt suuri üliõpilaskondlikke üritusi. Selle kõrval on jatkunud aega üksikute toimekondade osas oluliste reformide teostamiseks ja algatamiseks.

Ajutine Juhatus ei ole omalt poolt mingisuguste lõhenemiste süvendaja, nagu seda vahest soovitakse väita, vaid on püüdnud arendada kõige sõbralikumate koostööd eemalseisjatega. Nendes asjades on aga teisel pool olnud järjekindel.

Veendumus töötarvilikkusest ja rahulolu selle tulemustega andku raugematut taht praegusele koosseisule, kuni olukorra lahenemiseni.

Ajutise Juhatus tegevus on põhjendatud seaduslikkusele ja on algusest peale vaidlematu tarvilik ja põhjendatud. Ajutine Juhatus saab hästi aru oma töö tähtsusest vaheaegses olukorras ja on soovinud, et ka teised saaksid sellest aru.

UUSI KORRALDUSI ÕIGUSTEA-DUSKONNA ÜLIÕPILASTELE.

Õigusteaduskonnakogu oma viimasel koosolekul arutas muuhulgas õppeainete kuulamise ja eksamite te-

gemise korda. Koosolekul võeti vastu rida täiendavaid otsuseid.

Täiendavate otsuste järgi on tsi-viilõiguse sundusliku kursuse ulatus 8 nädalatundi, neist 6 tundi üldkursusest ja 2 tundi erikursusest. Igale

üliõpilasele on kohustuslik eksami õiendamine vähemalt ühes mittesunduslikus aines omal valikul, samuti on igale üliõpilasele kohustuslik osavõtmine praktilistest töödest vähemalt ühes aines.

Ülikooli lõpetamisel nõutakse igalt õigusteaduskonna lõpetajalt, et ta peab esitama kirjaliku diplomitöö, millele tarbekorral võib järgneda kollokvium asjaomase õppejõuga. Diplomitöölt nõutakse vähemalt sama taset, mis auhinnaõdedelt kolmanda auhinna saamiseks. Diplomitööna võetakse arvesse ka auhinna töö ja vastava õppejõu esitisel isegi seminaritöö.

Diplomitööd võib esitada ühe aasta jooksul peale eksamite ja praktilise töö õiendamist, ilma et oldakse immatrikuleeritud õigusteaduskonnas. Isikud, kes pole aga diplomitöö esitamise ajal immatrikuleeritud, maksavad diplomitöö retsenseerimise maksu 10 kr.

Üliõpilased, kes koos 1937. a. sügissemestriga on olnud immatrikuleeritud õigusteaduskonnas vähemalt

10 semestrit, võivad kuni 1938. a. kevadsemestri lõpuni õigusteaduskonna lõpetada praktilise töö ja valitavas aines eksami õiendamiseta.

Kõik õigusteaduskonnas seni maksvad erandid kehtivad kuni 1938. a. kevadsemestri lõpuni, pärast nimetatud semestrit algab täielikult maksvust uus õigusteaduskonna õppekava.

TEHNIKA-INSTITUUT

TEHNIKA-INSTITUUDI ÜLIÕPILASKONNA UUDE AJ. JUHATUSSE

kuuluvad: esimees Voldemar Kiisler, 1. abi Boris Liidumäe (endine), 2. abi Vold. Asav, 1. kirjatoimetaja Arvo Treffner, 2. kirjat. Arnold Irak (endine) ja laekur Lembit Käär. Toimkondade uuteks juhtideks said: välisloimkonda Ilmar õpik, majandustoimkonda Verner Lõhmus ja sporditoimkonda Vladimir Kärk.

SÕPRUSLEPINGU KORP. TEHNOLO JA TEKNIKAN YLIOPPILAAT VAHEL

Sõpruslepingule Soome Tehnikaan Ylioppilaat'iga käisid alla kirjutamas korp. Tehnola esimees T. R a n d v e e, abiesimees E. R a b a d i k, v a n a m e e s E. K a l d r e, vil.-kogu esindaja ins. R. J a a n u s ja vil.-kogu abiesimees ins. V. T a m e r a.

Lepingu sõlmimine teostus 13. nov. TY organisatsiooni 16. aastapäeva aktusel.

Sõprussidemed korp. Tehnola ja TY vahel on alguse saanud akadeemilistel hõimupäevadel ja on püsinud juba üle seitsme aasta. TY on ainus ja suurim Soome organisatsioon sealse tehnikaülikooli juures, omades

700-liikmelise pere. Korp. Tehnola ja TY vaheline sõprusleping on esimene mõlema riigi tehnikaülikoolide juure kuuluvate organisatsioonide vahel. Sõpruslepingu mõte on tutvustada sõprusorganisatsiooni oma maa kultuuri- ja eriti tehniliste saavutistega ning püüda lepinguosalistest organisatsioonidest luua tugev üli Eestisooime sõprusahelas.

Mereväe juhte Tehnikainstituudist.

Merejõudude juhatus kavatseb tulevikus komplekteerida merejõudude juhtivat koosseisu insener-mehaanikutest, kes lõpetanud tehnikaülikooli. Juba praegu on 4—5 tehnika-instituudi üliõpilasel võimalus kandideerida neile kohtadele, kusjuures tingimuseks on, et üliõpilane omaks res.-lipniku aukraadi. Merejõudude staabi poolt väljavalitud kandidaatidele luuakse soodustatud võimalusi praktikaks ning antakse ka kohe võimalus kaadriohvitseri kutsele ettevalmistamiseks.

Üliõpilaste organisatsioonid Tallinnas.

Käesoleval õppeaastal on Tehnika-instituudi valitsuse juures registreeritud järgmised organisatsioonid: 1.

korp. „Leola“, Toomkooli 15; 2. korp. „Tehnola“, Lai 32; 3. Eesti Üliõpilaste selts „Põhjala“, Niguliste 14—4; 4. korp. „Vironia“, Kentmanni 18; 5. üliõpilasselts „Raimla“, Niguliste 16—3; 6. korp. „Fraternitas Aeterna“, Lai 46—2; 7. korp. „Rotalia“, Pikk 28; 8. üliõpilasselts „Liivika“, Aia 12; 9. Tallinna Tehnikainstituudi Eesti Üliõpilaste Selts, Aia 12; 10. Saksa üliõpilaste Koondis, Kõleri 14—6; 11. üliõpilasselts „Concordia“, Niguliste 13; 12. korp. „Fraternitas Slavia“, Tõlli 4—10; 13. Vene üliõpilaste Selts Tallinna Tehnikainstituudi juures, Niguliste 14; 14. korp. „Fraternitas Livienensis“, Narva mnt. 24; 15. korp. „Ugala“, Lai 31; 16. korp. „Sakala“, Estonia pst. 11—1; 17. korp. „Väinla“, Vabadusväljak 8—7.

LIIVIKLASED SÕITSID TALLINNA.

Üliõpilasselts Liivika kaasvõitlejad ja vilistlased Tartust ning Tartu ümbrusest sõitsid 13. nov. Tallinna traditsioonilisele sügiskokkutulekule. Ü.-s. Liivika Vilistlaskogu korraldab igal sügisel Tallinnas, Seltskondlikus Majas, üldise kokkutuleku puhul sügis-balli.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **V. Pärtelpoeg.**

Tallinna Üliõpilaskonna esindaja **V. Asav.**

Tegevtoimetaja: **H. Malt.**

Toimkonna liikmed: **S. Sinimets, E. Valdin.**

Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Edustus.**

Toimetuse aadress: **Tartu, Üliõpilasmaja.**

Piimabaar
ja
Söögisaal

Ateen

GUSTAV-ADOLFI 10

TOIDUD VALITUD
AINETEST

Köögis eeskujulik
sisseseade ja puhtus

Foto P. Karmet

(end. Krüner)

VÖIDU 16.

TELEF. 10-56

Tuntud headuses

koosviibimiste ja külaskäikude
ülesvõtteid

üliõpilasorganisatsioonides

„JUNO“

kosmeetilised uudisvahendid :

- **Juno kurgikreem (päevakreem).**
Elustab ja värskendab näonahka. Kaitsneb ilmastiku mõjude vastu. On hea puudrialus.
- **Juno toitekreem (öökreem).**
Annab nahale vajalikke rasv- ja toitaineid.
- **Juno näovesi.**
Annab nahale õrna mati jume, elustab ja värskendab kõiki nahakihte.
- **Juno iludusmask.**
Omapärane noorendamisabinõu ameerika eeskirjade järgi. Tugevdab lõdvenenud näomuskleid, kõrvaldab kortsud.
- **Juno puuder.**
Katab nahka õrna ja ühtlase korrana, omab meeldiva lõhna.
- **Juno kätevedelik.**
Sisaldab pehmeid õlisid, mida nahk täieliselt resorbeerib ja mis hoiab käsi pehmetena ja valgetena.
- **Juno hambapasta.**
Teaduslikul alusel valmistatud, tugevdab igemeid, hoiab hambad lumi-valgetena.
- **Juno šampoon (kuiv ja vedel).**
Sisaldab äsjaleiutatud ainet, mis takistab lubjaseebi teket. On kergesti väljaloputatav ja annab juustele ilusa loomuliku läike.
- **A.-S. Prov. JULIUS LILL** ●

Söögisaal

„Salve“

Tartus, Võidu tän. 5

Pakub oma külastajatele maitsevaid

*hommiku-,
lõuna- ja
õhtusööke*

*

Teeimine kiire ja korralik.

POSTIMEES

on Eesti suur päevaleht ning trükitakse ajakohasel rotatsioonmasinal

KUUKIRI

«Lasteleht»

on vanim ja sisukamaid eesti noorte ajakirju

Trükikoda

Valmistab igasugus. trükitöid liht-
või värvitrukis kiirelt ja korralikult

Köitekoda

Valmistab kiirelt kõiksugu köite-
töid lihtsast köitest kuni iluköiteni

Tsinkograafia

Valmistatakse joon-, vörk- ja
mitmevärvikliseid

„Postimehe“ töökodade tööd on hinnatud kõrgema auhinnaga, suurte kuldaurahadega

---

Raamatu-, kirjutustarvete- ning paberikauplus

TARTUS, SUURTURG 16, TELEFON 2-50

Peakontor: Tartus, Ülikaali tän. 21/23

TELEFONID: Talitus 80, ärijuhatus 65, trükikoja juhataja 14-65

TALLINNA KONTOR: TALLINN, VIRU T. 11